

KADONNEEN HENKILÖN ETSINTÄ TUTKINNAN NÄKÖKULMASTA

Tuomas Alapekkala

10/2019

Tiivistelmä

Tekijä(t)	Tutkinto
Tuomas Alapekkala	Poliisi (AMK) 2017-2
Julkaisun nimi	Julkisuusaste
Kadonneen henkilön etsintä tutkinnan- näkökulmasta	Julkinen
Ohjaaja	Opinnäytetyön muoto
Pekka Björk, yliopettaja	Tutkimuksellinen
Tiivistelmä <p>Tämän tutkimuksen aiheena on poliisin suorittama kadonneen henkilön etsintä tutkinnan näkökulmasta. Tavoitteena on ollut selvittää, millaista on tutkinnallinen kadonneen henkilön etsintä. Kyseiseen etsintään siirrytään, kun henkilöetsinnän kiireellinen vaihe, eli hätäetsintä päätetään tuloksettomana, ja etsintää jatketaan muilla keinoin. Lisäksi tässä tutkimuksessa on pyritty selvittämään, mitä keinoja poliisi käyttää kadonneen henkilön etsinnässä, sekä mitä lainsäädäntöä ja toimivaltuuksia siihen liittyy. Näiden lisäksi tarkastelun kohteena on ollut kadonneen henkilön etsintään liittyvät haasteet, sekä tiedotusvälineiden hyödyntäminen etsinnässä. Tutkimuksessa on myös tarkasteltu kadonneita henkilöitä yleisellä tasolla, kadonneiden henkilöiden ominaispiirteitä sekä syitä katoamisille.</p> <p>Tämä tutkimus on tehty kvalitatiivista, eli laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen. Aineistoa on kerätty alan kirjallisuuden lisäksi kolmella haastattelulla. Haastattelut on litte-roitu, ja saatu aineisto on jaettu teemoihin, jota on analysoitu tutkimuksen neljännessä luvussa.</p> <p>Tutkimuksen perusteella kadonneet voidaan jakaa kuuteen ryhmään. Nämä ovat lapset ja nuoret, aikuiset, vanhukset, mielenterveyspotilaat, eksyneet sekä itsetuhoiset henkilöt. Katoamiseen johtaneita syitä on havaittavissa useita. Näitä ovat esimerkiksi seikkailunhalu, parisuhde- tai päihdeongelmat, muut henkilökohtaiset ongelmat, dementia, eksyminen, tai taudin oireilu. Muita syitä katoamisen taustalla voi olla muun muassa itsemurha tai henkirikos. Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että tutkinnallinen kadonneen henkilön etsintä on suunnitelmallinen sekä pitkäjänteinen prosessi. Siinä tarkkaan mietittyjen, osittain lakiin perustuvien toimenpiteiden ja toimivaltuuksien avulla yksi tai useampi tutkija yhdessä pyrkii selvittämään kadonneen olinpaikan. Etsintä päätetään lopullisesti vasta henkilön löytyessä, tai saadessa tieto siitä, ettei hänellä ole hengen tai terveyden vaaraa ja, ettei tapaukseen liity rikosta. Tutkintaan liittyy myös monenlaisia haasteita, joista osa liittyy muun muassa suoritettaviin etsinnän toimenpiteisiin ja toimivaltuuksiin, osa kadonneen henkilön lähipiiriin. Etsinnän keinoista tärkeimmäksi tutkimuksen perusteella nousi kadonneen omaisten puhuttaminen sekä erilaiset tiedustelut.</p>	
Sivumäärä 48 + 2 liitesivua	Tarkastuskuukausi ja -vuosi 10/2019
Avainsanat <p>Kadonnut henkilö, kadonneiden henkilöiden etsintä, tutkinnallinen etsintä, hätäetsintä, poliisin toimivaltuudet, poliisilaki, esitutkintalaki</p>	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
1.1 Johdatus tutkimukseen	2
1.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	3
1.3 Teoreettinen viitekehys	4
1.4 Tutkimuksessa käytetyt menetelmät	4
1.5 Tutkimuksen rakenne	5
2 KADONNUT HENKILÖ	7
2.1 Kadonneet henkilöt	7
2.2 Kadonneista enemmistö lapsia ja nuoria	8
2.3 Syytä katoamisille	9
2.4 Ulkomailla kadonneet henkilöt	10
3 POLIISIN SUORITTAMA KADONNEEN HENKILÖN ETSINTÄ ..	12
3.1 Kadonneet henkilöt poliisin näkökulmasta	12
3.2 Hätäetsinnästä tutkinnalliseen etsintään	14
3.3 Poliisitutkinta	15
3.4 Esitutkinta	16
3.5 Kadonneen henkilön etsintään liittyvät poliisin toimivaltuudet	17
3.6 Poliisin toimenpiteet etsinnässä	18
3.7 Hätäpaikannus	23
3.8 Tiedotusvälineiden hyödyntäminen etsinnässä	24
4 TUTKINNALLINEN KADONNEEN HENKILÖN ETSINTÄ EMPIIRISESSÄ TARKASTELUSSA	27
4.1 Kadonneiden henkilöiden ominaispiirteitä	27
4.2 Etsinnän alkutoimet	28
4.3 Keinot ja toimenpiteet kadonneen henkilön etsinnässä	30
4.4 Etsinnän haasteet	31
4.5 Tutkinnan vireillä pitäminen ja lopettaminen	33
5 TULOKSET	36
5.1 Poliisin suorittama tutkinnallinen kadonneen henkilön etsintä	36
5.2 Keinot kadonneen henkilön etsinnässä	37
5.3 Etsintään liittyvä lainsäädäntö ja toimivaltuudet	38
5.4 Haasteet kadonneen henkilön etsinnässä	39
5.5 Tiedottaminen kadonneesta henkilöstä	41
6 POHDINTA	43
LÄHTEET	45
LIITTEET	49

1 JOHDANTO

1.1 Johdatus tutkimukseen

Vuosittain Suomessa katoaa ihmisiä sadoittain. Suurin osa kadonneista kuitenkin löytyy tai palaa takaisin läheistensä luokse. Silti joka vuosi moni katoaa pysyvästi, osalle näistä ei ole löydettävissä mitään selitystä. Joidenkin katoamisten taustalla on halu kadota, mutta osa on joutunut onnettomuuden tai henkirikoksen uhriksi. (Kuosma 2011, 8.)

Poliisilain (872/2011) 1. luvun 1§ 2. momentin mukaan poliisin on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin henkilön löytämiseksi, mikäli on perusteltua syytä olettaa henkilön kadonneen tai joutuneen onnettomuuden uhriksi. Pelastuslain (379/2011, 46§ 2 mom. 4 kohta) mukaisesti poliisi vastaa Suomessa kadonneen henkilön etsinnästä sisämaassa ja sisävesialueilla. Lisäksi, Poliisihallitus (Poha) on antanut oman ohjeensa (POL-2018-49972) kadonneen etsinnästä ja poliisitutkinnasta sekä ohjeen poliisin ja vapaaehtoisjärjestöjen yhteistoiminnasta. Kyseiseen poliisin tehtävään liittyy paljon lakiin kirjoitettuja toimivaltuuksia, joita käsitellään myöhemmin tarkemmin tässä opinnäytetyössä.

Aihe on tärkeä, sillä poliisin suorittama kadonneiden henkilöiden etsintä on ajankohtaista ympäri vuoden. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksessa Poliisin ja vapaaehtoisen pelastuspalvelun yhteistoiminta ja sen kustannukset 2010-2015 (Rikander 2016, 7) todetaan, että vuosittain poliisille ilmoitetaan noin 1500 katoamistapausta. Näistä arviolta 20-40 jää pysyvästi kadoksiin.

Poliisin suorittamat henkilöetsintätehtävät jaetaan kahteen luokkaan: hätäetsintä ja tutkinnallinen etsintä. *Hätäetsinnässä* etsittävän odotetaan olevan elossa ja löytämisen jälkeen välittömän avun tarpeessa. Tällöin kyseessä on ihmishengen pelastaminen. Tehtävä tulee priorisoida korkealle ja kaikki tarkoituksenmukaiset keinot tulee suorittaa, jotta henkilö löydetään mahdollisimman pian. Hätäetsintä jatkuu niin kauan, kuin etsittävän voidaan olosuhteet huomioon ottaen odottaa löytyvän elossa ja avun tarpeessa. Hätäetsintää ei tule lopettaa edes yön ajaksi ilman muuta pakottavaa syytä. Mikäli henkilö hätäetsinnöistä huolimatta jää kateisiin, siirrytään tilanteessa *tutkinnalliseen etsintään*. Tämä etsintä tukee poliisin muuta tutkintaa tai esitutkintaa kadonneeksi ilmoitetun henkilön tai omaisuuden löytämiseksi. Tällöin etsintä voi jatkua pitkälläkin viiveellä. (Pohamääräys 22.11.2017: Ohje kadonneiden henkilöiden etsintään.)

Kadonneen henkilön etsinnästä on olemassa useita tutkimuksia. Näiden ensisijainen aihe on usein ollut erilaiset etsinnän taktiikat ja menetelmät. Tällaisista tutkimuksista voidaan mainita esimerkiksi Janne Koskelan (2012) *Käsikirja kadonneen henkilön etsintään MSO-etsintämenetelmällä*, sekä Juha Niemelän (2009) *Kadonneen henkilön maastoetsinnän operatiivinen johtaminen*. Lisäksi on tutkittu kadonneita henkilöitä erilaisissa konteksteissa. Esimerkiksi Pajuojan ja Salmisen (1996) *Kadonneen henkilöt* on erittäin kattava perehtyminen aiheeseen. Myös Juho Mattilan (2018) opinnäytetyössä *Kadonneen henkilön etsintä – Alustavasta puhuttelusta tilannekuvan luomiseen* käsitellään kadonneen henkilön etsinnän alkuvaiheita. Sen sijaan poliisin suorittama tutkinnallinen kadonneen henkilön etsintä on jäänyt tutkimusten osalta vähemmälle huomiolle.

1.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Olen rajannut opinnäytetyön käsittelemään tutkinnallista kadonneen henkilön etsintää. Kyseiseen tutkintaan siirrytään, kun hätäetsintä päättyy tuloksettomana. Vähemmälle tarkastelulle jätän tätä mahdollisesti edeltävän hätäetsinnän. Tässä yhteydessä myös erilaiset etsinnän taktiikat (esim. linjataktiikka, jäljestäminen jne.) sekä haravoitintaktiikat (esim. harvharavointi, reittiharavointi jne.) jää tutkimuksen ulkopuolelle. Lisäksi tässä tutkimuksessa kadonneilla henkilöillä tarkoitetaan poliisin tietoon tulleita kadonneita henkilöitä. Esimerkiksi kadonneita turvapaikanhakijoita koskeva tarkastelu on tässä yhteydessä rajattu tutkimuksen ulkopuolelle. Tutkimukseen haastatellut henkilöt työskentelevät Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella, joten haastatteluiden kautta saatu empiirinen tietoperusta on rajallinen.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata tutkinnan suorittaman kadonneen henkilön etsinnän nykytilaa. Tavoitteena on myös selvittää tutkinnallisen etsinnän keinoja, haasteita sekä kyseisen etsinnän ominaispiirteitä.

Tämän tutkimuksen tutkimuskysymys on:

1. Millaista on poliisin suorittama tutkinnallinen kadonneen henkilön etsintä?

Tätä täsmennetään kolmella alakysymyksellä, jotka ovat:

- 1) Mitä keinoja tutkinta käyttää kadonneen henkilön etsinnässä?
- 2) Mitä lainsäädäntöä ja toimivaltuuksia etsintään liittyy?
- 3) Mitä haasteita kadonneen henkilön etsintään liittyy?

1.3 Teoreettinen viitekehys

Tämän tutkimuksen teoriaosa koostuu pääosin Poliisihallituksen ohjeista *Kadonneen henkilön etsintä ja poliisitutkinta* (Ohje POL-2018-49972), sekä *Ohje kadonneiden henkilöiden etsintään* (Määräys 22.11.2017). Lisäksi Poliisilaki (872/2011) muodostaa rungon poliisin suorittamalle kadonneen henkilön etsinnälle antaen sille sekä tehtävän että toimivaltuudet.

Kadonneiden henkilöiden ominaispiirteisiin ja katoamissyihin liittyvät teorian kirjallisuuslähteet pohjaavat suurelta osin Karen Greenen sekä Alys Shaleyn vuonna 2017 kirjoittamaan teokseen *Missing Persons: A Handbook of research*, sekä Tapio Kuosman vuoden 2011 teokseen *Kadonneet, Livres 'Belles-Lettres'*. Hieman vanhempaa lähdemateriaalia edustaa Jussi Pajuojan ja Markku Salmisen vuonna 1996 valmistunut teos *Kadonneet Henkilöt* sekä Risto Lammin Poliisiopiston tutkielma (1994) *Kadonneet henkilöt*. Poliisin keinoja kadonneen henkilön etsinnässä puolestaan on tutkinut ansiokkaasti Ina Muuriaisniemi, jonka Itä-Suomen yliopistolla (2017) valmistunutta Pro Gradua *Kadonneet henkilöt. Empiirinen tarkastelu kadonneista henkilöistä sekä kadonneiden henkilöiden etsinnästä ja tutkinnasta Suomen paikallispoliisissa* olen hyödyntänyt poliisin etsinnällisten toimenpiteiden osalta.

Edellä mainittujen lisäksi tämän opinnäytetyön lähteinä on käytetty muuta alan kirjallisuutta, opinnäytetöitä, sekä verkkolähteitä. Lisäksi eri virallislähteet tukevat tutkimuksen laillista puolta.

1.4 Tutkimuksessa käytetyt menetelmät

Tieteellinen tutkimus sisältää aina tutkimusongelman, jota pyritään ratkaisemaan erilaisilla tutkimusmenetelmillä. Ongelman ratkaisun kokonaisuutta kutsutaan tutkimusotteeksi tai lähestymistavaksi. Nämä ovat yleisnimityksiä niiden menetelmien kokonaisuudelle, jolla

voidaan ryhtyä opinnäytetyötä tekemään. Yksinkertaisimmillaan jako voidaan perustaa laadulliseen (kvalitatiivinen) ja määrälliseen (kvantitatiivinen) tutkimukseen (Kananen 2014, 20-21.).

Tämä opinnäytetyö on tehty laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen. Kananen (2014, 16-18.) mukaan laadullista tutkimusta käytetään silloin, kun kyseessä on ilmiö, jota ei tunneta, eikä näin ilmiötä selittäviä teorioita ole saatavilla. Laadullisella tutkimuksella on myös mahdollista saada ilmiöstä syvälinen näkemys. Tavoitteena on näin kuvata, ymmärtää ja tulkita ilmiötä. Alasuutarin (1999, 84) mielestä kvalitatiiviselle aineistolle on ominaista sen ilmaisullinen rikkaus, monitasoisuus ja kompleksisuus.

Tässä opinnäytetyössä yhtenä aineiston keruumenetelmänä on käytetty kolmea haastattelua. Kaksi haastateltavista ovat rikoskomisarioita, sekä yksi rikosylikonstaapeli. He kaikki ovat kokeneita ammatissaan, ja heille kaikille on sattunut työuralleen lukuisia kadonneen henkilön etsintöjä. Eskola (ym. 1998, 86) kirjoittaakin haastattelun olevan Suomessa ehkä yleisin tapa kerätä laadullista aineistoa.

Tämän opinnäytetyön haastattelut on suoritettu käyttämällä puolistrukturoidun ja teema-haastattelun mallia. Puolistrukturoidussa haastattelussa haastateltaville suoritetaan kaikille samat kysymykset, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ei anneta (Eskola ym. 1998, 87). Teemahaastattelussa puolestaan keskustellaan aihe kerrallaan, jotka tutkija on etukäteen miettinyt. Teemat tutkija on saanut tutkittavan ilmiön ennakkonäkemyksestä (Kananen 2014, 70). Tutkimuksessa suoritettujen haastatteluiden kysymysrunko on liitteenä opinnäytetyön lopussa.

1.5 Tutkimuksen rakenne

Tässä luvussa on kerrottu tutkimuksen aihe ja tutkimuskysymykset, sekä esitelty tutkimusmenetelmät. Opinnäytetyön toisessa luvussa määritellään kirjallisuuden pohjalta kadonnut henkilö. Lisäksi tarkastellaan, millaiset ihmisryhmät yleensä katoavat ja mistä syystä. Tästä olen koonnut kuvion (ks. kuvio 1) helpottamaan asian hahmottamista. Kolmannessa luvussa perehdytään poliisin suorittamaan kadonneen henkilön etsintään. Luvussa käydään muun muassa läpi miten poliisi etsii kadonneita henkilöitä ja mitä toimivaltuuksia niihin liittyy. Olen koonnut myös tästä aiheesta kuvion (ks. kuvio 2) helpottamaan asian ymmärtämistä. Lisäksi luvussa tarkastellaan kadonneen henkilön etsintään liittyviä haastei-

ta. Neljännessä luvussa perehdytään kadonneen henkilön etsinnän nykytilaan ja käydään läpi haastatteluista nousseita teemoja. Viidennessä luvussa kiteytetään tutkimuksessa saadut tulokset ja vastataan alussa esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Kuudennessa luvussa arvioidaan työn tulosta ja opinnäytetyön prosessia. Lisäksi esitetään muutamia jatkotutkimusaiheita.

2 KADONNUT HENKILÖ

Tässä luvussa käsitellään kadonnutta henkilöä. Lisäksi tarkastellaan, millaisia henkilöitä yleensä katoaa, ja mitä syitä katoamisille on löydettävissä.

2.1 Kadonneet henkilöt

Kadonneeksi voidaan määritellä henkilö, kenen olinpaikkaa ei tiedetä ja kenen hyvinvoinnistaan voidaan olla huolissaan. Vaikka kadonneet henkilöt ovat sosiaalinen ilmiö herättäen suurtakin kiinnostusta, silti verraten vähän tiedetään kadonneista henkilöinä, mitä heille tapahtuu katoamisen aikana, ja mitä voitaisiin tehdä katoamisten välttämiseksi. (Green ym. 2017, 1.)

Jokaisella ihmisellä on ympärillään elinpiiri, joka henkilöstä riippuen on iso tai pieni. Tämän elinpiiriin kuuluvat henkilöt voivat vaihdella puolisoista vanhempiin, ja työkavereista lapsiin. Omasta elinpiiristään henkilö voi myös kadota. Henkilön katoamisesta ilmoituksen tekee yleensä kadonneen lähiomaiset, mutta toisinaan ilmoittajana voi toimia myös kadonneen asioista vastaavat viranomaiset, hänen puolittunsa, tai vaikka täysin sivulliset (Pajuja ym. 1996, 7.)

Kadonnut voi olla mies tai nainen, nuori tai vanha, ja edustaa mitä rotua tahansa. Siitä huolimatta, että valtaosa kadonneista löydetään hyväkuntoisina muutaman tunnin tai päivän sisällä, niin osa jää pysyvästi kadoksiin. Kadonneen perheelle ja ystäville katoamisella on usein erittäin suuri vaikutus, ja tietämättömyys läheisen kohtalosta voi tehdä elämästä erittäin raskasta. (Green ym. 2017, xvii, 1.)

Katoamistapaukset ovat yleisesti ottaen globaali ilmiö ja humaani ongelma. Kaikessa monimutkaisuudessaan katoamistapausten muodostama ongelma on usein aliarvioitu, eikä sitä ymmärretä kovinkaan syvällisesti. Lisäksi se on jopa toisinaan väheksytty ongelma muun muassa päättäjien keskuudessa. Katoamistapauksiin liittyvät usein riittämättömät tiedonkeruumenetelmät sekä raportointi, jotka tekevät vaikeaksi suuren kuvan luomisen kyseisestä ilmiöstä. (Green ym. 2017, xvii-1.)

2.2 Kadonneista enemmistö lapsia ja nuoria

Globaalisti tarkasteltuna suuri osa poliisille kadonneiksi ilmoitetuista henkilöistä on lapsia. Näistä suuri enemmistö on yhdysvaltalaisen tutkimuksen (Pattersson 2008, viitattu teoksessa Green ym. 2017, 9) mukaan kotoaan tai hoitopaikasta karanneita. Lasten ja nuorten katoamisiin kotoaan tai huostasta liittyy usein yksinkertaisesti heidän halunsa olla jossain muualla, sekä tavoiteltu lisääntynyt vapauden tunne. Toisinaan katoamiseen voi liittyä edeltänyttä kiusaamista toisten nuorten toimesta. Joskus katoamisessa kyse on pelkästä seikkailunhalusta, toisinaan kumuloituvasta ahdistuneisuudesta tai stressistä. Joskus katoamisten taustalta voi kuitenkin ilmetä muun muassa lapsikaappauksia tai jopa seksuaalista hyväksikäyttöä (Green 2017, 11, 18, 28).

Kun kyse on lapsikaappauksesta, tilanteeseen joutuneet vanhemmat ovat huomattavan henkisen tuen ja oikeudellisen avun tarpeessa. Toisinaan on mahdollista, että poliisin kiireellistä apua tarvitaan mahdollisen kaappauksen estämiseksi. Kansainvälisestä lapsikaappauksesta on kyse tilanteesta, missä kuusitoistavuotias ja Suomessa pysyvästi asuva lapsi viety ilman huoltajan suostumusta ulkomaille, tai lasta ei ole palautettu sieltä tapaamisoikeuden jälkeen. Mahdollisuudet virka-avun saamiseen lapsen palauttamiseksi voivat olla selkeästi rajoitetut, mikäli lapsi on myös tai pelkästään kyseisen valtion kansalainen, mihin hänet on siepattu. Yleisesti ottaen lapsikaappaus tapahtuu usein odottamatta ja ilman ennakkotietoa. Tästä syystä kaappausriskien arviointi on usein haastavaa. Kaappausta voi kuitenkin edeltää joitakin yhteisiä vihjeitä, kuten esimerkiksi toisen vanhemman käytöksen muutos, riitaisa avioero, kiistat lasten huollosta ja tapaamisista, tai toisen vanhemman suunnitelmat muuttaa entiseen kotimaahansa. (Kuosma 2011, 25, 29, 31.)

Kun nuori oppivelvollisuusiässä laiminlyö jatkuvasti kouluaan, tarjoaa se erään perusteen myös lastensuojeluviranomaisten asiaan puuttumiselle sekä mahdollisesti jopa huostaanotolle. Haastavampi tilanne on silloin, kun nuori ei ole enää oppivelvollisuusiässä. Tällöin raja huostaanotolle voi muodostua erittäin korkeaksi. Ainoaksi toimivaksi viranomaiseksi voi jäädä poliisi, jonka tehtäväksi voi tulla tavoittaa kotoaan poistunut nuori. Tällöin katoamistapauksista voi muodostua nuoren kohdalla kierre, jota voi olla viranomaisille haastavaa katkaista. (Pajuoja ym. 1996, 40.)

Nuoren etsinnälle on alaikäisyyden nojalla perusteet niin kauan, kunnes hän täyttää 18 vuotta. Tällöin tilanne olennaisesti muuttuu. Mikäli on ilmeistä, että täysi-ikäisyyden saa-

vuttanut nuori poistuu vanhempiensa elämänpiiristä omasta tahdostaan, eikä ole tullut ilmi seikkoja hengen tai terveyden vaarasta, ei etsintätoimenpiteet välttämättä ole tarpeen. (Pajuoja ym. 1996, 42.)

Pajuoja (ym. 1996, 43) tutkimuksen mukaan kadonneita, mutta myöhemmin löytyneitä henkilöitä yhdistää usein se, että kyseiset henkilöt pystyvät keskimääräistä aikuisväestöä heikommin suoriutumaan itsenäisesti. Tämä on luonnollisesti myös usein syy viranomaisille reagoida nopeasti katoamisiin. Toisaalta, katoaminen osoittaa usein kadonneessa silti omatoimisuutta ja selviytymiskykyä.

2.3 Syitä katoamisille

Suomessa tehdään Kuosman (2011, 15) mukaan normaaliaikoina katoamisilmoituksia päivittäin. Joka vuosi jää kuitenkin muutama kymmenen katoamistapausta selvittämättä. Rauhan aikana syyt katoamisille voivat olla moninaisia. Joku katoaa seikkailunhalusta, toinen on karkumatkalla perhekodista tai laitoksesta, kolmas pakenee esimerkiksi vankilasta. Muita syitä voivat olla vaikkapa tapaturma tai onnettomuus, katastrofi, sekoilut huumeiden tai alkoholin kanssa, sairaskohtaus, sairaus, vamma, itsemurha, virkavallan, rikollisten tai viranomaisten välttely sekä eri rikokset. (Kuosma 2011, 15.)

Biehal (2003, viitattu teoksessa Green 2017) kirjoittaa tutkineensa, että suurin syy aikuisen henkilön katoamiselle johtuu kaatuneista perhesuhteista ja sitä myöten kadotetuista sosiaalisista suhteista. Tämä puolestaan voi johtua ajoittaisista ongelmista alkoholin, huumeiden tai mielenterveyden kanssa. Huumaavien aineiden väärinkäyttö ja mielenterveysongelmat linkittyvät myös yleisesti kodittomuuden sekä katoamisten kanssa. Iäkkäämpien ihmisten kohdalla katoamisen taustalla on usein dementia. Lisäksi, mahdolliset mielenterveysongelmat ovat kriittisiä tekijöitä, jotka poliisin tulisi ottaa huomioon etsintää suunniteltaessa ja riskiarviota tehdessä. Useat katoamistapaukset ovat kuitenkin monen tekijän summa, ja itse katoaminen yleensä lopputulemana jollekin muulle ongelmalle. (Green ym. 2017, xvii, 81, 93, 108). Pajuoja (ym. 1996, 85) tutkimusten mukaan realistisena arviona voidaan pitää, että noin 10 % kadoksiin jääneistä olisivat joutuneet henkirikoksen uhriksi.

Lammin vuonna 1994 tekemän tutkimuksen perusteella suurin osa kadonneista katoaa omasta tahdostaan. Samassa tutkimuksessa kävi ilmi, että kadonneet eivät pääsääntöisesti liiku rikollisissa piireissä, ja vain harvat myöskään olivat joutuneet poliisin rekisteröimäksi

rikoksen myötä. Samoin valtaosa kadonneista oli ollut vapaalla katoamishetkellään. (Lammi 1994, 8-10.)

Vaikka usein aikuisella on laillisestikin oikeus kadota ja olla ilmoittamatta olinpaikkaansa, saattaa silti olla hyödyllistä, että poliisi pyrkii selvittämään katoamisen syyn. Riskiarviomenetelmillä voidaan määritellä poliisin jatkotoimenpiteet. Epäsuora tai tarkasti ilmennyt halukkuus on oleellinen tieto katoamisen tutkinnan kannalta, mutta silti henkilön hyvinvointi ja sen varmistaminen tulisi aina priorisoida korkeimmalle poliisin toiminnassa. (Green ym. 2017, 76.)

Myös eri alueilla sekä vuodenajoilla on oma merkityksensä katoamisiin. Esimerkiksi Lapissa lyhytaikaisia katoamisia tapahtuu marjastuskauden alettua. Etenkin heinäkuussa alkava hillakausi näkyy usein Lapin alueella piikkinä katoamis- ja maastopelastustehtävissä. Usein henkilö voi ilmoittaa myös itse eksymisestään. Heikompina hillavuosina etsintöjäkin on ollut heinäkuussa vähemmän. (Kaikkia tapauksia ei onnistuta selvittämään, Lapin Kansan 17.6.2019.)

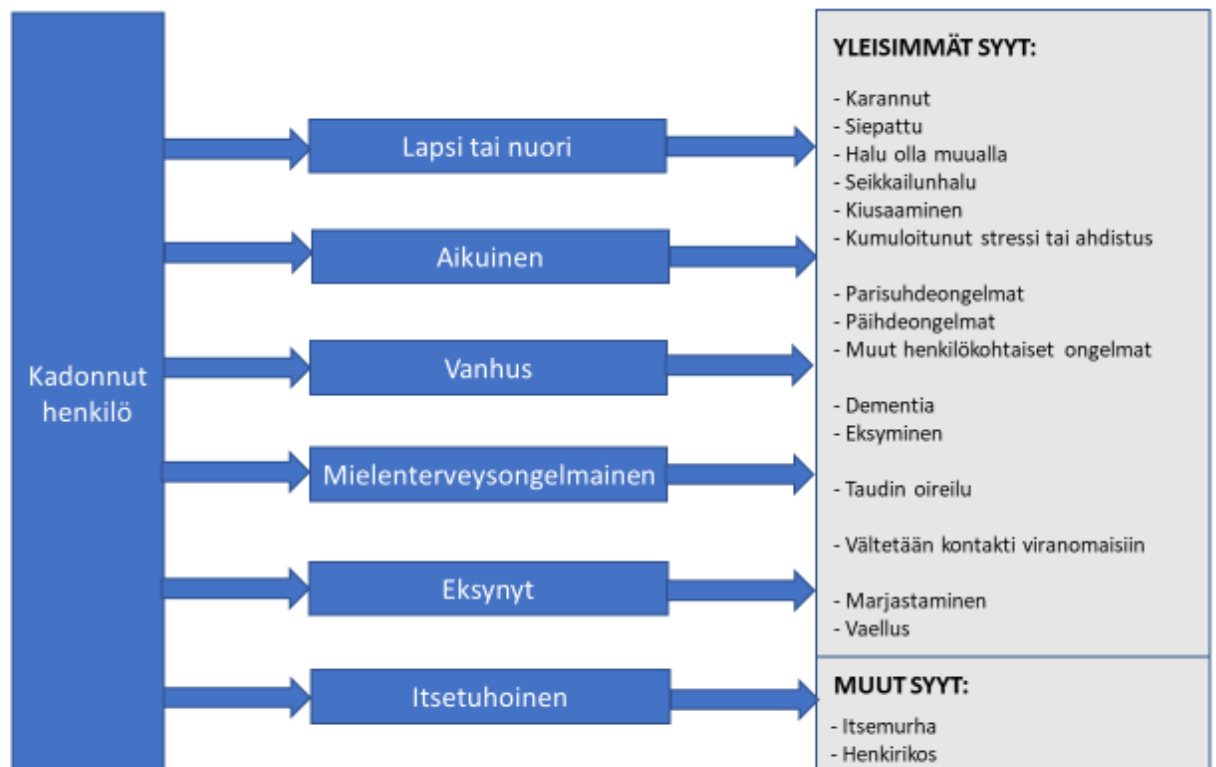
2.4 Ulkomailla kadonneet henkilöt

Henkilön kadotessa ulkomailla voi kadonneeksi epäillyn, tai epäillyn rikoksen kohteeksi joutuneen henkilön huoltaja tai lähiomainen pyytää asian selvittämisessä edustuston apua, jos henkilö on esimerkiksi jäänyt palaamatta ulkomaanmatkalta tai hänen säännölliset yhteydenotonsa lähiomaisiin tai huoltajaan ovat yllättäen päättyneet. Tällöin ulkomailla pysyvästi asuvan henkilön lähiomaisen tulisi kääntyä suoraan paikallisten viranomaisen puoleen henkilön löytämiseksi ja hänen olosuhteidensa selvittämiseksi. Kadonneeksi epäillystä on mahdollista myös tehdä poliisille katoamisilmoitus. (<https://um.fi/henkilo-kadonnut-ulkomailla>.)

Ulkomailla kadonneiden ryhmä on tutkimuksellisesti erittäin ongelmallinen. Kun henkilö katoaa ulkomailla, on poikkeuksellisen hankala vetää rajaa mahdollisten henkirikosten ja muista syistä johtuvien katoamisten välillä. Ongelmaksi muodostuu usein tiedon vähäisyys. On selvää, että useita ulkomaille kadonneita on rekisteröity tuntemattomiksi vainajiksi, mikäli heidän henkilöllisyyttään ei ole ollut mahdollista selvittää. Tällöin kuolinsyynä on voinut olla mikä tahansa tavanomainen syy, esimerkiksi sairaus, itsemurha, tai tapaturma, mutta toisaalta myös mahdollinen henkirikos. Toisaalta on myös todennäköistä, että

useita kuolemantapauksia on jäänyt rekisteröimättä siksi, että vainajaa ei ole koskaan löydetty. Syynä on voinut toisaalta olla myös kohdemaan puutteellinen rekisteröintijärjestelmä. (Pajuoja ym. 1996, 78.)

Kuviossa 1 on esitetty tiivistetysti kadonneiden henkilöiden ominaispiirteet sekä yleisimpiä syitä katoamisille. Kirjallisuuskatsauksen perusteella kadonneet henkilöt voidaan jakaa karkeasti kuuteen ryhmään. Nämä ovat lapset ja nuoret, aikuiset, vanhukset, mielenterveysongelmaiset, eksyneet sekä itsetuhoiset henkilöt. Jokaisella ryhmällä on omat ominaispiirteensä, sekä yleisimmät syyt katoamisille. Tämä ei kuitenkaan sulje pois sen mahdollisuutta, että esimerkiksi aikuisten kohdalla jokin yleinen katoamisen syy voisi olla myös vanhuksen katoamisen taustalla, tai päinvastoin. Täytyy myös aina muistaa, että henkirikoksen tai itsemurhan mahdollisuutta ei voida sulkea pois, ennen kuin henkilö löytyy tai häneen saadaan yhteys.

Kuvio 1. Kadonneet henkilöt ja syitä katoamisille

3 POLIISIN SUORITTAMA KADONNEEN HENKILÖN ETSINTÄ

Tässä luvussa tarkastellaan poliisin suorittamaa kadonneen henkilön etsintää tutkinnan näkökulmasta. Samalla määritellään poliisitutkinta ja esitutkinta. Mukana on myös katsaus poliisin toimivaltuuksiin sekä keinoihin kadonneen henkilön etsinnässä. Lisäksi käsitellään tiedotusvälineiden hyödyntämistä kadonneen etsinnässä.

3.1 Kadonneet henkilöt poliisin näkökulmasta

Kadonneen henkilön etsintä on yksi poliisille laissa määritellyistä virkatehtävistä. Poliisilain (872/2011) 1. luvun 1§ 2. momentin perusteella poliisin on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin henkilön löytämiseksi, mikäli on perusteltua syytä olettaa henkilön kadonneen tai joutuneen onnettomuuden uhriksi. Lisäksi Poliisihallituksen ohjeen (POL-2018-49972, 1) perusteella poliisin tulee erityisesti panostaa etsintätoimien kiireellisyyden ja laajuuden määrittelyyn.

Poliisille tehtävistä hälytysilmoituksista kuitenkin vain hyvin harvoissa päädytään suurentamiseen tai muihin laajamittaisiin operaatioihin. Suuri osa näistä tapauksista on usein vääriä hälytyksiä tai sellaisia, jotka ratkeavat itsestään jo ennen kuin viranomaiset ehtivät puuttua asiaan. (Pajuoja ym. 1996, 24.)

Iltalehden haastatteleman KRP:n rikoskomisarion Kimmo Huhta-Ahon (<https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/201807042201050236>) mukaan Suomessa on keskimäärin noin 350 ihmistä kateissa kerrallaan. Useimmat löydetään muutaman tunnin tai päivän sisällä. Kuosman (2011, 8) mukaan osa katoaa omasta tahdostaan, mutta osa kohtaa huomion kohtalon onnettomuuden tai henkirikoksen takia.

Etsinnän suorittaminen on ensisijaisesti ihmisen auttamista. Tehtävän tarkoituksena on kadonneen henkilön löytäminen ja pelastaminen. Tämän lisäksi on tärkeää huolehtia etsittävän henkilön sukulaisista ja muista läheisistä, joille on aiheutunut huolta kadonneesta ihmisestä. (Kuosma 2011, 23.)

Pajuoja ja Salmisen (1996, 10.) mukaan kadonneiden henkilöiden etsinnällä ja katoamisten tutkinnalla voidaan nähdä olevan myös useita yhteiskunnallisia funktioita. Ensinnäkin kyseessä on kansalaisten hengen ja terveyden suojaaminen. Toiseksi, kadonneiden etsin-

nällä ja katoamisten tutkinnalla voidaan vaikuttaa rikosten selviämiseen sekä ennaltaehkäisyyn. Lisäksi huolellinen kadonneiden henkilön etsintä voi palvella tarvittaessa myös kuolemansyyntä selvittämiseen liittyviä tarkoituksia.

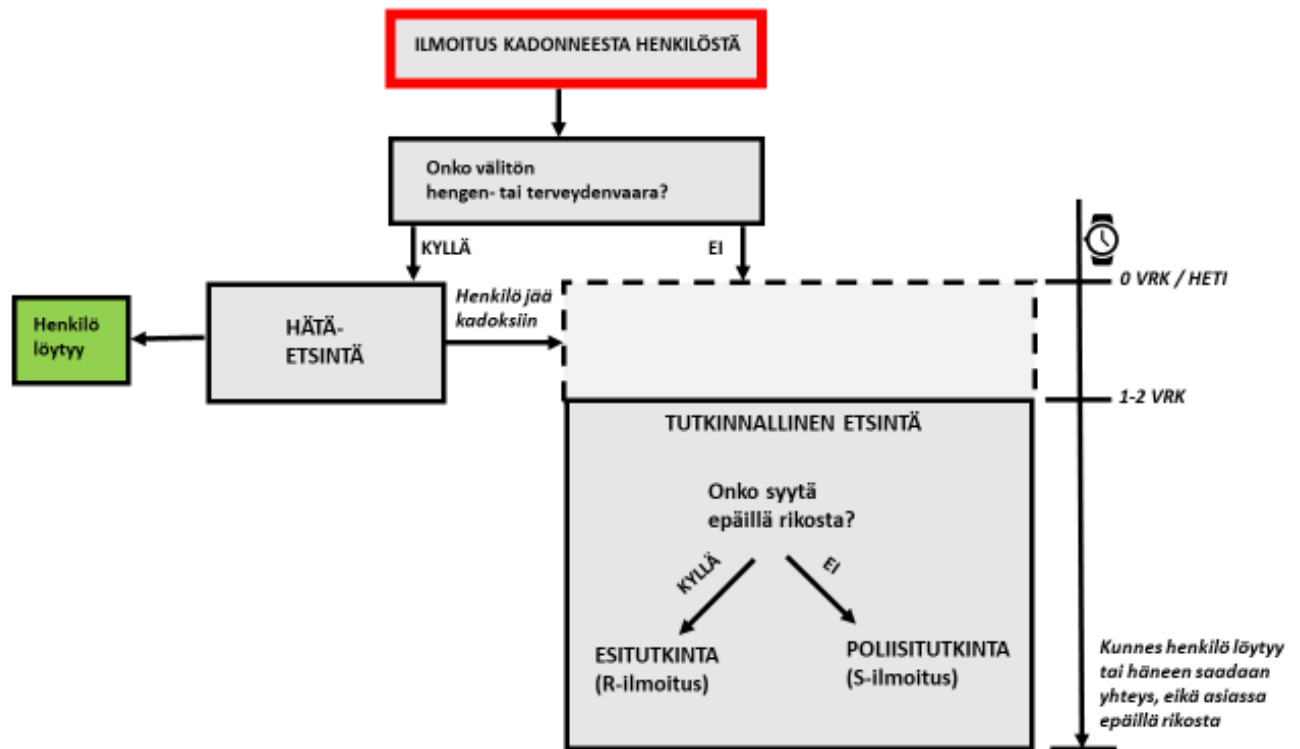
Rikoksesta ei kuitenkaan voida puhua, kun henkilö katoaa omasta vapaasta tahdostaan. Tästä syystä katoamisia selvitetään usein pienemmillä resursseilla kuin henkirikoksia. Monen katoamistapauksen, joka myöhemmin on todettu henkirikokseksi, tutkinta on aloitettu kadonnutta henkilöä koskevana tutkintana. Monet näistä tapauksista olisi voitu selvittää huomattavasti aiemmin, mikäli niitä olisi alusta lähtien tutkittu väkivaltarikoksina. (Kuosma 2011, 16.)

Tutkittaessa kadonneen henkilön tapausta voi poliisin kannalta ongelmalliseksi muodostua se, etteivät omaiset aina kerro alusta lähtien oleellisia tietoja. Varsinkin kaikki mahdollinen rikolliseen toimintaan viittaava tieto salataan poliisilta, vaikka juuri se voisi ratkaista valittavan tutkintalinjan (Kuosma 2011, 16). Samoin on itsemurhaan viittaavien asioiden kanssa. Katoamisilmoitusta tehdessään kadonneen omaiset tai lähipiiri ei välttämättä kerro asioista, mitkä voisivat viitata itsemurhaan. Tämä puolestaan voi hankaloittaa tutkintaa. Omaiset voivat kokea asian niin, että on helpompi hyväksyä läheisen katoaminen, kuin mahdollinen itsemurhan todentaminen. Vaikka tilanne on ymmärrettävä, niin tutkinta joutuu tällöin usein tekemään turhaa työtä ja ylimääräisiä tarkastuksia. (Pajuoja ym. 1996, 62).

Lapin Kansan artikkelissa (Lantela, 2019) haastattelema rikosylitarkastaja Jukka Haataja kertoo tutkinnan jatkuvan aina, kun uusia vihjeitä ilmaantuu. Yllättäviä vinkkejä tulee aika ajoin, ja vanhatkin tapaukset voivat nousta uudelleen esille. Yli 10 vuottakin vanhoja juttuja voidaan tarkistaa. Samassa artikkelissa haastateltu Lapin poliisilaitoksen ylikonstaapeli Jari Seppälä puolestaan kertoo, että vanhojen tapausten nostaminen mediassa lisää usein uusien vihjeiden määrää. Myös omaiset hakevat yleensä uutta tietoa aktiivisesti. Kaikki vihjeet pyritään aina tarkastamaan. Etenkin pitkäaikaisissa katoamisissa huhupuheet alkavat liikkua ja vihjeitä tarkastetaan senkin vuoksi, että aiheettomilta huhuilta saadaan katkaistua siivet. Lyhytaikaisesti kateissa olevista suurin osa vanhuksia tai nuoria, lasten kohdalla taustalla voi olla huoltajuusriitoja. Pitkäaikaisesti kadonneiden henkilöiden kohdalla tilanne on kuitenkin toinen. Heitä yhdistävänä tekijänä ei näytä olevan mikään muu kuin se, että heitä ei ole onnistuttu löytämään. (Kaikkia tapauksia ei onnistuta selvittämään, Lapin Kansa 17.6.2019.)

3.2 Hätäetsinnästä tutkinnalliseen etsintään

Kuviossa 2 on esitetty yleisellä tasolla poliisin suorittaman kadonneen henkilön etsintä ilmoituksen vastaanottamisesta henkilön löytymiseen.

Kuvio 2. Poliisin suorittaman kadonneen henkilön etsinnän eteneminen

Se millaisen käsityksen katoamisilmoituksen vastaanottava poliisiviranomainen asiasta saa, määrää aloitettavien toimenpiteiden laadun ja määrän. Mikäli ilmoituksen perusteella voidaan olla vakuuttuneita siitä, että kadonneeseen henkilöön kohdistuu hengen tai terveyden vaara, toimenpiteet ovat sen mukaiset ja tapauksessa aloitetaan hätäetsintä (Pajuoja ym. 1996, 27).

Hätäetsinnässä henkilön oletetaan löytyvän elossa. Etsintään panostetaan lisäresursseja ilmaan ja tarpeen vaatiessa myös vesille. Etsinnöissä hyödynnetään usein myös kolmatta sektoria, Vapaaehtoista pelastuspalvelua. Hätäetsinnät ovat käynnissä niin kauan, kun voidaan perustellusti odottaa henkilön terveyden tilan, tapahtumapaikan ja ympäristötekijöiden perusteella, että henkilö on mahdollista löytää elossa. Etsinnän kesto on aina tapauskohtainen. Hätäetsinnät loppuvat siihen, kun henkilö löytyy, tai etsinnät joudutaan keskeyttämään. Mikäli henkilön epäillään joutuneen vedenvaraan, tai talvella maastoon jälkien peittyttyä lumeen, on keinot siinä hetkessä usein vähissä. Mikäli henkilöä ei löydy, hätäet-

sintä päätetään ja etsintä jatkuu tutkinnallisena etsintänä. (Kaikkia tapauksia ei onnistuta selvittämään, Lapin Kansa 17.6.2019.)

Mikäli puolestaan etsintä pitkittyy tai voidaan todeta, ettei tapausta voida hälytystehtävänä ratkaista, ohjataan ilmoittaja tekemään asiassa kirjallinen katoamisilmoitus (Pajuoja ym. 1996, 27). Tällöin aloitetaan tutkinnallinen kadonneen henkilön etsintä, katoamistapauksen luonteesta riippuen joko poliisitutkinta tai esitutkinta.

3.3 Poliisitutkinta

Poliisitutkinnasta on säädetty Poliisilain (872/2011) 6 luvussa. Poliisitutkinta on poliisille kuuluvien, niiden tehtävien yleisnimitys, jotka eivät ole varsinaista esitutkintaa. Ne on uskottu poliisin tehtäväksi, sillä poliisin on nähty omaavan tutkinnassa tarvittavaa ammattitaitoa sekä teknistä välineistöä (Helminen ym. 2012, 21). Poliisi suorittaa poliisitutkinnan myös silloin, kun ilmoituksen tai muun erityisen syyn perusteella on ryhdyttävä toimiin kadonneen henkilön löytämiseksi tai palonsyyn selvittämiseksi (PolL 6:1§). Usein kadonnut henkilö löytyy melko pian katoamisen jälkeen, mutta silti useinkaan esimerkiksi henkirikoksen mahdollisuutta ei voida sulkea pois. Tällöin alkutoimet, kuten ilmoituksen kirjaaminen ja etsintä on tehtävä riittävällä tarkkuudella (Poha -ohje POL-2018-49972, 1).

Poliisitutkinnassa noudatetaan esitutkintalain säännöksiä niiltä osin, kuin tutkinnan laatu edellyttää. Näin ollen, mikäli esimerkiksi henkilöllä oletetaan olevan poliisitutkinnassa tarvittavia tietoja, voidaan hänet velvoittaa saapumaan poliisitutkintaan. Lisäksi poliisilla on poliisitutkintaa suorittaessaan oikeus päästä paikkaan tai alueelle, missä tutkittava asia on tapahtunut. Poliisi voi myös tehdä kyseisen tutkinnan kannalta tarvittavia kokeita sekä ottaa tarvittavia näytteitä (PolL 6:1§, 3§ 1.mom, 4§ 1.mom).

Muun muassa yllättäviin kuolemantapauksiin ja henkilön katoamistapauksiin voidaan nähdä liittyvän järjestäytyneessä yhteiskunnassa eräänlainen yleinen selvittämisintressi. Joskus tutkinnan edistyessä saatetaan löytää seikkoja sen tueksi, että kysymyksessä onkin rangaistava teko tai laiminlyönti, jolloin kyseiseltä osin tutkinta jatkuukin esitutkintana. (Helmien ym. 2012, 22.)

3.4 Esitutkinta

Esitutkintalain 3. luvussa määritellään esitutkinnan aloittamiskynnys. *Esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty* (ETL 3:3§.1.). Esitutkinta aloitetaan ”on syytä epäillä” perusteella, mikä on puolestaan kynnyksenä selvästi matalampi kuin syytekynnys, mikä puolestaan edellyttää todennäköisiä syitä tukemaan rikoksesta epäillyn syyllisyyttä. (Helminen ym. 2012, 261.).

Esitutkintalain (805/2011) 1:2§.1:ssä määritellään tyhjentävästi esitutkinnassa selvittävät asiat. Nämä ovat:

- 1) *asian laadun edellyttämällä tavalla epäilty rikos, sen teko-olosuhteet, sillä aiheutettu vahinko ja siitä saatu hyöty, asianosaiset sekä muut syyteharkintaa ja rikoksen johdosta määrättävää seuraamusta varten tarvittavat seikat;*
- 2) *mahdollisuudet rikoksella saadun omaisuuden palauttamiseksi ja rikoksen johdosta tuomittavan menettämisseuraamuksen tai asianomistajalle tulevan vahingonkorvauksen täytäntöönpanemiseksi;*
- 3) *asianomistajan yksityisoikeudellinen vaatimus, jos hän oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 3 luvun 9 §:n nojalla on pyytänyt syyttäjää ajamaan hänen vaatimustaan; ja*
- 4) *suostuuko asianomistaja ja aikooko rikoksesta epäilty suostua asian käsittelemiseen käräjäoikeudessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 a luvussa tarkoitetussa kirjallisessa menettelyssä.*

Mielestäni Helminen (ym. 2012, 307) kiteyttää asian hyvin kirjoittaessaan esitutkinnan tarkoituksen olevan tarvittavan selvityksen hankkiminen siitä, onko syytteen nostamiselle riittävästi aihetta.

3.5 Kadonneen henkilön etsintään liittyvät poliisin toimivaltuudet

Poliisi tehtävänä on pelastuslaissa (379/2011, 46§ 2 mom. 4 kohta) määritellyn mukaisesti huolehtia kadonneiden etsinnästä Suomessa maa-alueilla ja sisävesillä. Poliisin suorittaessa kadonneen henkilön etsintää, sille on säädetty laissa tiettyjä toimivaltuuksia. Kyseiset etsintään liittyvät toimivaltuudet on lueteltu poliisilaissa, sekä tiivistetysti Poliisihallituksen ohjeessa (Ohje POL-2018-49972). Ensinnäkin poliisilla on sisäänpääsy ja etsintäoikeus vaara- ja vahinkotilanteissa. Tällöin on mahdollista päästä kohteeseen myös voimakeinoja käyttäen (PolL 2:6-7§). Poliisilla on näin ollen mahdollisuus päästä asuntoon tai muuhun paikkaan sisään henkilön auttamiseksi, kadonneen löytämiseksi tai kuoleman selvittämiseksi, sekä suorittaa siellä tarvittava etsintä (Korhonen 2005, 114).

Kadonneen henkilön etsintä, samoin kuin kuoleman selvittäminen ovat syitä, joiden tilanne voidaan selvittää vain menemällä kohteeseen sisään. Kadonneen henkilön kohdalla voi kyseessä olla tilanne, ettei henkilö pysty itse hälyttämään apua. Tämä voi johtua esimerkiksi rikoksesta tai onnettomuudesta. Tällaisissa tilanteissa naapurit ovat voineet kuulla huolta-aiheuttavia ääniä, ja hälyttäneet apua. Kuolemasta puolestaan antavat viitteitä rappukäytävään tuleva haju, sekä monena päivänä hakematta jäänyt posti. Toisinaan voi myös käydä niin, ettei oletetussa avuntarpeessa ollutta henkilöä tavoitetaakaan esimerkiksi kotoaan tilanteen ollessa sellainen, että tapaus kuitenkin tulisi selvittää. Tällöin hyvään hallintotapaan kuuluu, että poliisi ilmoittaa asunnon haltijalle asunnossa käymisestä vaikkapa pöydälle jätetyllä lapulla. (Ruuska 2007, 167-168.)

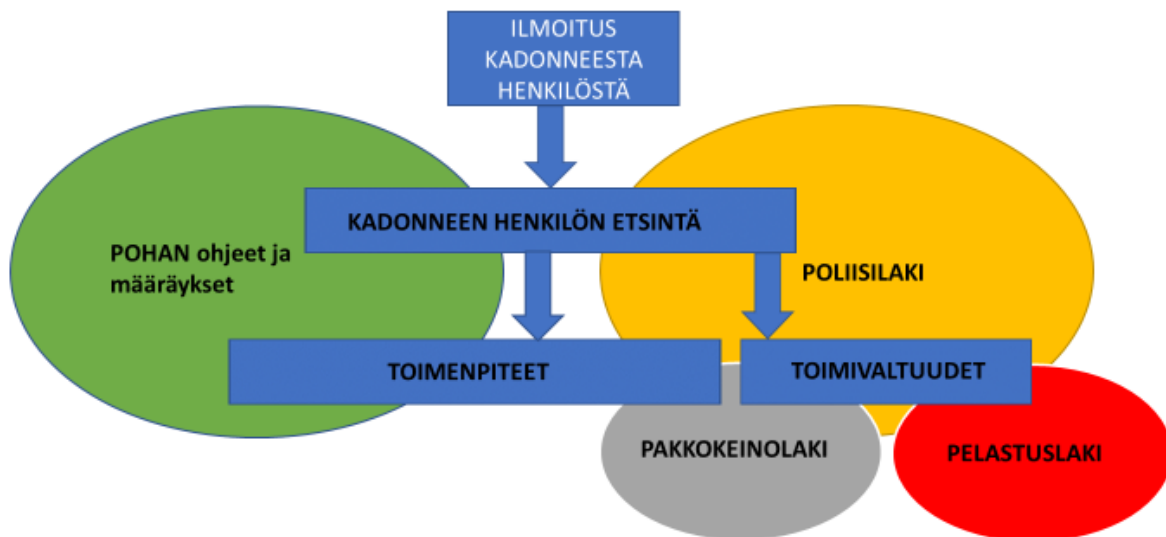
Poliisilla on poliisilain 4:2§:n mukaisesti oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksutta ja salassapitovelvollisuuden estämättä, jollei sellaisen tiedon tai asiakirjan antamista poliisille tai tietojen käyttöä todisteena ole laissa nimenomaisesti kielletty tai rajoitettu. Päätöksen pyynnöstä tekee päällystöön kuuluva virkamies.

Poliisilain 4:3§:n mukaan tietojen saantiin liittyvä oikeus koskee myös yksityisiä yhteisöjä ja henkilöitä. Myös tässä pykälässä toimivaltuus on rajattu päällystöön kuuluvalla virkamiehelle. Poliisitutkinnan osalta tiedonsaantioikeus pätee, mikäli tärkeä yksityinen tai yleinen etu sitä vaatii. Muussa tapauksessa tietojen saannin oikeuttaa rikoksen estäminen tai selvittäminen.

Päällystään kuuluvan virkamiehen määräyksestä jokainen on myös velvollinen avustamaan muun muassa hengenvaarassa olevan kadonneen henkilön etsinnässä tietyin edellytyksin (PoL 9:3). Poliisilla on myös mahdollisuus hyödyntää etsinnässä vapaaehtoisjärjestöjä etsintää johtavan poliisimiehen päätöksellä (PoL 9:4§).

Poliisimiehellä on mahdollisuus antaa häntä avustavalle henkilölle poliisimiehen toimivaltansa rajoissa yleistä turvallisuutta ja järjestystä ylläpitäviä toimenpiteitä poliisin ohjeistuksen mukaisesti (PoL 9:5§). Poliisilla on tietyin edellytyksin myös mahdollisuus teettää asianomaisen kustannuksella tehtäviä (PoL 9:6§). Poliisin suorittaman kadonneen henkilön etsintään liittyvistä salaisista tiedonhankintakeinoista säädetään poliisilain 5. luvussa, ja etsintään liittyvistä pakkokeinoista pakkokeinolaissa (22.7.2011/806).

Kuviossa 3 on tiivistetty poliisin toimivaltuuden muodostuminen kadonneen henkilön etsinnässä. Etsinnässä käytettäviin toimenpiteisiin vaikuttavat Pohjan ohjeet ja määräykset, poliisilaki sekä pakkokeinolaki. Poliisin etsintään liittyvä toimivaltuus puolestaan tulee poliisilain lisäksi pakkokeinolaista sekä pelastuslaista.

Kuvio 3. Poliisin toimivaltuuden muodostuminen kadonneen henkilön etsinnässä

3.6 Poliisin toimenpiteet etsinnässä

MTV:n uutisten haastatteleman KRP:n rikosylikomisarion Göran Wennqvistin mukaan henkilön kadotessa paikallispoliisi voi tehdä aluksi etsintätoimenpiteitä, mutta varsinainen katoamisilmoitus kirjataan vasta vuorokauden kateissa olon jälkeen.

(<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/yli-10-haviaa-jaljettomiin-joka-vuosi-nain-poliisi-etsii-kadonneita/3338842#gs.55ta3d>.)

Poliisihallitus on selventänyt ohjeessaan (POL-2018-49972, 8) seikkoja, joita kadonneen henkilön etsintään liittyvässä poliisitutkinnassa on pyrittävä selvittämään. Näitä ovat mm.:

- mahdollinen katoamissyys
- henkilön tuntomerkit
- henkilön vaatetus, korut, mukana olleet mobiililaitteet ja muut esineet
- katoamisolosuhteet (paikka, tarkka katoamisaika)
- henkilön terveydentilaan vaikuttavat asiat (itsetuhoisuus, sairaudet, lääkitys, alkoholin, huumausaineiden ym. käyttö sekä mahdolliset hoitopaikat)
- henkilön varojen käyttö (pankkitiedustelut, asiakaskortit)
- mahdolliset yöpymis- ja oleskelupaikat
- käytössä olevat kulkuvälineet ja matkaliput

Näiden lisäksi tutkinnan alkuvaiheessa tulee kiinnittää erityisesti huomiota kadonneen henkilön käytössä olleisiin puhelinliittymiin sekä ns. katoavat tietoihin ja niiden tallentamiseen (esim. turvakameroiden tallenteet). Myös mahdolliset erityistuntomerkit (tatuoinnit, arvet jne.) tulee selvittää ja kerätä DNA -näytteet mahdollisesti henkilön myöhemmän tunnistamisen takia. Kyseisiä tietoja voidaan hyödyntää ja henkilöllisyys todentaa, mikäli henkilö löydetään myöhemmin kuolleen (Poha- ohje: POL-2018-49972, 8).

KRP:n rikosylikomisarion Göran Wennqvist kertoo, että muun muassa omaisilta, lääkäreiltä, terveyskeskuksista ja hammaslääkäristä haetaan kadonneesta tunnistetietoja, jotka ylläpidetään maanlaajuudessa rekisterissä (<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/yli-10-haviaa-jaljettomiin-joka-vuosi-nain-poliisi-etsii-kadonneita/3338842#gs.55ta3d>). Kyseisillä tiedoilla voi olla ratkaiseva merkitys henkilön löytyessä esimerkiksi kuolleen. Muun muassa henkilöä hoitaneelta lääkäriltä on mahdollista saada poliisilain (4:2§1.mom.) mukaisesti tietoja kadonneen terveystiedoista. Tällä voidaan puolestaan päätellä henkilön sen hetkistä terveydentilaa ja mahdollisuuksia selviytyä.

Lammi (1994, 26) on suorittanut tutkielman, missä hän on kyselytutkimuksessaan selvittänyt poliisin katoamistapauksissa tekemiä toimenpiteitä. Tutkimuksesta selvisi, että poliisin yleisin toimenpide on ollut poliisiin rekisterien tarkistaminen. Tätä voidaan pitää perustel-

tuna, sillä rekistereistä on mahdollista saada tietoa muun muassa henkilön rikoshistoriasta, mahdollisista aiemmista katoamisista, rekisteröimisestä ja vapaudenriistoista.

Lammin tutkimuksessa toiseksi yleinen poliisin suorittama toimenpide oli kadonneen lähiomaisten sekä tuttavien puhuttaminen. Ongelmaksi oli ilmennyt se, että lähipiiriä oli vain harvoin kuulusteltu. Lammin mielestä tämä johtunee heikosta perustyöstä tutkinnan alkuvaiheessa. Tarkoilla kuulustelukertomuksilla voi olla tutkinnan edetessä huomattavasti suurempi painoarvo, kuin sotkuisilla muistiinpanoilla tai jopa pelkillä muistikuvilla (Lammi 1994, 26). Lähiomaisten puhuttamisen voidaan sanoa myös nykyään olevan olennainen osa kadonneen etsintää, joka tehdään tarvittaessa useaan kertaan. Tästä kerrotaan tutkimuksen neljännessä luvussa lisää, missä käydään läpi tämän tutkimuksen henkilöhaastattelut.

Lammin tutkimuksessa selvinnyt poliisin suorittama kolmanneksi yleisin toimenpide kadonneen henkilön etsinnässä oli poliisin sisäinen tiedottaminen. Lammin mukaan poliisilla on taipumus hyödyntää omaa organisaatiotaan tiedottamalla kadonneesta henkilöstä organisaation sisäisellä viestinnällä. Lammin mielestä tämä saa liian suuren roolin verrattuna poliisin ulkoiseen tiedottamiseen verrattuna. Eri tiedotusvälineitä ja -kanavia käytettiin Lammin tutkimuksessa verraten vähän, vaikka niillä saavutettu yleisö- ja havaitusijamäärä onkin erittäin laaja. Muita Lammin kyselytutkimuksessa ilmi tulleita poliisin toimenpiteitä olivat muun muassa lähietsintä ja lähitiedustelu (esim. naapurit), pankki- ja luottoyhtiötiedustelut, hammastietojen hankkiminen, viranomaistiedustelut (vankilat, verottaja jne.), sekä kansainvälinen etsintäkuulutus (Lammi 1994, 25-26). Pankki- ja luottoyhtiötiedusteluilla voidaan mahdollisesti analysoida, onko henkilö kadonnut omasta tahdostaan. Näin esimerkiksi silloin, kun yksittäisiä nostoja tai maksuja tapahtuu katoamisen aikana, eikä tapaukseen vaikuta liittyvän rikosta. Pankki- ja luottoyhtiötiedusteluilla voidaan myös saada selville, mikäli henkilö maksanut esimerkiksi ulkomaanmatkan ja lähtenyt lomalle kertomatta siitä läheisilleen.

Yksi keskeisistä tutkinnan vaiheista on lähialueen sairaaloihin tai terveyskeskuksiin suunnattu kysely siitä, onko kadonneen tuntomerkkeihin sopiva henkilö hakeutunut hoitoon taikka onko henkilö jonkun muun toimesta sinne toimitettu. Tällainen tilanne voi tulla kysymykseen, kun sivullinen löytää tietämättään kadonneeksi ilmoitetun henkilön tiedottomana tai huonokuntoisena, ja toimittaa hänet hoitoon. (Kauppi 2007, 71-72.)

Myös kadonnutta koskevia terveydentilatietoja on syytä selvittää. Poliisi voi tiedustella muun muassa, onko henkilöllä terveydellisiä syitä mahdolliseen itsetuhoiseen käyttäytymiseen tai muita terveydellisiä tekijöitä, mitkä vaikuttavat katoamiseen. Tällaisia voivat olla esimerkiksi dementia tai psyykkinen tila. Kun epäillään itsetuhoisuutta, etsintäprosessin kiireellisyyttä arvioitaessa poliisi voi tiedustella kadonnutta mahdollisesti hoitaneelta lääkäriltä potilaan käyttämää lääkitystä ja mainittujen lääkkeiden vaikutusta yliannoksina nautittuna (Kauppi 2007, 71.)

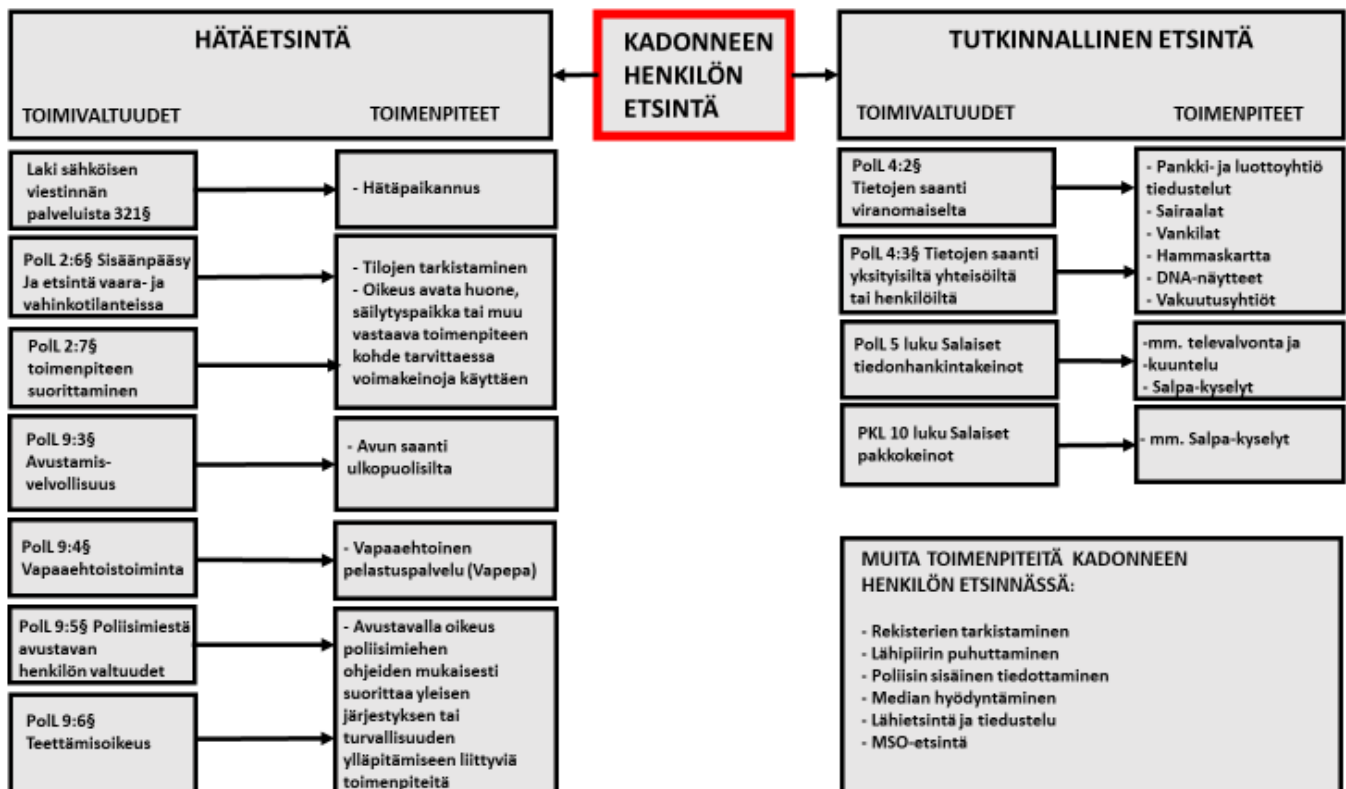
Lammin mukaan suurimmat ongelmat kadonneiden henkilöiden etsinnässä ovat ulospäin tiedottamisessa sekä kokonaisvaltaisessa tutkintanäkemyksessä silloin, kun todella voidaan olettaa katoamisen tapahtuneen. Näissä tapauksissa vain harvoin tehtiin esimerkiksi kadonneen henkilön luona paikkatutkintaa ottaen sormenjälkiä tai näytteitä DNA-tutkimuksia varten, tai selvitettiin kadonneen veriryhmä. (Lammi 1994, 27.)

Ina Muuriaisniemi on tutkinut gradussaan (2017) kadonneiden henkilöiden etsintää ja tutkintaa Suomen paikallispoliisissa. Muuriaisniemen poliiseille suorittamassa kyselytutkimuksessa vastanneista kaikki olivat käyttäneet hätäpaikannusta. Tätä myös oli toivottu kyselyn avoimissa kentissä helpommin käytettäväksi. Tutkimuksessa hätäpaikannus nähtiin myös keinona pelastaa mahdollisesti itsetuhoinen henkilö. Vastaajista suurin osa (86%) kertoi käyttäneensä etsinnöissä poliisin sisäänpääsyä ja etsintäoikeutta (PoIL 2:6-7§) sekä vapaaehtoisjärjestöjä. Etsintään liittyviä pankkitiedusteluja oli tehnyt vastaajista 61%, sekä poliisin salaisia tiedonhankintakeinoja hyödyntänyt 36% vastaajista. Näistä yleisimpiä olivat olleet televalvonta, Salpa-kyselyt sekä telekuuntelu. Myös laite-etsintää on tehty. Muiden käytettyjen keinojen kohdalla vastauskirjo oli ollut laaja, mikä kertookin katoamistapausten erilaisuudesta. Yleisimpinä toimenpiteinä oli ollut erilaiset tiedustelut. Näistä esimerkkeinä oli mainittu laiva- ja lentoyhtiöt, matkakortit, postinjakaja, taksit, sairaalat sekä ulkomaalaiset viranomaiset. (Muuriaisniemi 2017, 98.)

Muita, lähinnä hätäetsintään liittyviä toimenpiteitä ovat MSO-etsintä sekä Vapepa. *MSO-etsintämenetelmän* mukaisessa etsinnässä lähtökohtana on hätäetsintä, ja sen pohjana ovat kadonneen henkilön aikaisemmat katoamiset, käyttäytyminen sekä tietokanta, mihin on kerätty tietoa useista aikaisemmista katoamistapauksista. Kyseisestä tietokannasta voidaan saada tehtyä erilaisia päätelmiä muun muassa samantyyppisten henkilöiden löytymispai-koista, joten siitä voi olla erittäin paljon hyötyä etenkin etsinnän suuntaamisessa alkuvai-

heessa. Tietokanta auttaa osaltaan etsintälohkojen määrittelyä luonnollisten maasto-olosuhteiden lisäksi. (Koskela 2012, 11-12, 15).

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu, eli Vapepa puolestaan on verkosto, joka koostuu 53 järjestöstä. Näiden hälytysryhmät tukevat viranomaisia onnettomuuksien ja muiden kriisitilanteiden sattuessa. Yleisimmin Vapepa hälytetään kadonneen henkilön etsintään, mutta sillä on myös muita tärkeitä tehtäviä kuten henkisen tuen antaminen, liikenteen ohjaaminen, sekä evakuoinneissa auttaminen. Vapepa-järjestöjen idea on toimia yhdessä, jolloin jokaisen järjestön osaaminen voidaan hälytystilanteessa hyödyntää hädässä olevan ihmisen auttamiseksi. Vapaaehtoiseen pelastuspalveluun kuuluvat johtavat itse omaa toimintaansa hälytystilanteissa. ([https://vapepa.fi/tama-on-vapepa.](https://vapepa.fi/tama-on-vapepa))

Kuvio 4. Poliisin toimivaltuudet ja toimenpiteet kadonneen henkilön etsinnässä

Kuviossa 4 on esitetty poliisin suorittaman kadonneen henkilön etsinnän yleisimmät toimivaltuudet ja toimenpiteet. Etsintä jakaantuu hätäetsintään sekä tutkinnalliseen etsintään, joissa molemmissa on omat, kyseisessä etsinnässä tyypillisesti käytetyt toimivaltuudet sekä toimenpiteet.

3.7 Hätäpaikannus

Hätäkeskus vastaanottaa hätäilmoituksia, välittömiä poliisin toimenpiteitä edellyttäviä ilmoituksia ja muita ihmisten, omaisuuden ja ympäristön turvallisuuteen liittyviä välittömiä toimenpiteitä edellyttäviä ilmoituksia sekä välittää ne edelleen niille yksiköille, joille tehtävä voimassa olevan lainsäädännön mukaan kuuluu. Hätäkeskus toimii myös pelastus-, poliisi sekä sosiaali- ja terveystoiminnan viestikeskuksena avustaen ja tukien kyseisten viranomaisten tehtäviä hoitavia yksiköitä. Lisäksi hätäkeskuksen tehtävänä on hoitaa sille muussa laissa säädetty tehtävät. Yleisesti ottaen hätäkeskuksilla on Suomessa varsin laajat tiedonsaantioikeudet. Tämä kuvastaa hyvin sitä, kuinka eri viranomaiset ovat tiiviissä yhteistyössä, ja informaatiota on mahdollista siirtää eri rekisterien ja tietojärjestelmien välillä. (Korhonen 2005, 157-159.)

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 321§:n mukaan *teleyritys on velvollinen luovuttamaan hätäkeskukselle, meripelastuskeskukselle, meripelastuslohkokeskukselle ja poliisille käsiteltäväksi:*

- 1) *sen liittymän tunnusteen sekä liittymän ja päätelaitteen sijaintitiedot, josta hätäilmoitus on tehty, ja tiedot liittymän tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta; sekä*
- 2) *hätäilmoituksen kohteena olevan henkilön käyttämän päätelaitteen ja liittymän sijainnin ilmaisevat yhteystiedot ja sijaintitiedot, jos henkilö on hätäilmoituksen vastaanottaneen viranomaisen perustellun käsityksen mukaan ilmeisessä hädässä tai välittömässä vaarassa.*

Pykälän toisessa kohdassa tarkoitetaan sellaisia tapauksia, joissa hätäilmoituksen tekijänä on eri henkilö kuin se, jonka liittymän tai päätelaitteen sijainti halutaan selvittää. Kyseen tulee esimerkiksi tilanteet, joissa voidaan olettaa, että joku muu henkilö, kuin ilmoituksen tekijä on eksynyt merelle tai maastoon. Ratkaisevaa tietojen pyytämiseksi on hätäilmoitusta vastaanottaneen virkavastuulla toimivan virkamiehen arvio tilanteesta (HE 125/2003vp, 90). Kyseinen virkamies on esimerkiksi hätäkeskuspäivystäjä, joka tekee arvion hätäpaikannuksen kohteena olevan henkilön olemisesta akuutissa hengen tai terveyden vaarassa.

Hätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010, 3:12§ 4.mom) mukaisesti hätäkeskus on velvoitettu antamaan välitettyyn ilmoitukseen tai tehtävään liittyen tukipalveluja pelastus-,

poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten tehtäviä hoitaville yksiköille tai hälytetyille tahoille sekä muulle viranomaisen ohjeessa mainitulle, kuten rajavartiolaitoksen yksikölle. Lähtötietojen perusteella hätäkeskuksella on mahdollisuus paikantaa omalla päätöksellään tai poliisin pyynnön perusteella omien tietojärjestelmiensä kautta joko sen liittymän, josta hätäilmoitus on tehty tai hätäilmoituksen kohteena olevan henkilön liittymän. Tieto sijainnista voidaan saada erittäin nopeastikin edellyttäen, että kohteena oleva puhelin on päällä. Hätäpaikannus on kuitenkin mahdollista vain silloin, kun on perusteltua olettaa hätäpaikannuksen kohdehenkilön olevan akuutissa hengen tai terveyden vaarassa (ks. kuvio 2). Poliisin osalta päätöksen hätäpaikannuspyynnöstä hätäkeskukselle tekee päällystön kuuluva poliisimies. (Poha- ohje POL-2018-49972, 3-4.)

Mikäli puhelin on sammutettu, voidaan siitä saada viimeisin solutieto noin vuorokausi sulkemisen jälkeen. Paikannustarkkuus kuitenkin vaihtelee, ja voi olla kymmenistä metreistä useisiin kilometreihin. Tällöin kyseessä on ns. verkkopaikannus ja mittausta tehdään tukiasemien avulla signaalin vaimentuminen yms. huomioiden, jolloin esimerkiksi vesialueiden läheisyys saattaa vaikuttaa tarkkuuteen. (Poha- ohje POL-2018-49972, 4.)

Huomionarvoista on, että hätäkeskus ei ole oikeutettu käyttämään matkapuhelinpaikannusta, kun kyse on rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavasta tiedosta. Näin on myös Poliisilain mukaisessa poliisitutkinnallisessa asiassa, esimerkiksi kadonneen henkilön kohdalla, jonka ei tiedetä olevan välittömässä hädässä tai vaarassa. Tällöin toimivaltuus voi tulla kuitenkin joko poliisilaista tai pakkokeinolaista, jolloin tiedonhankinta toteutetaan Salpa-järjestelmän kautta. Hätäpaikannuksella ei myöskään voida hankkia kohdepuhelimien historiatietoja, siitäkin huolimatta, että ne ovat usein erittäin oleellisia etsinnän toteutumisen kannalta. Aiemmat sijaintitiedot voidaan saada televalvonnan avulla, mikäli sen käyttöön on tarvittavat edellytykset. (Poha- ohje POL-2018-49972, 4.)

3.8 Tiedotusvälineiden hyödyntäminen etsinnässä

Poliisilla on mahdollisuus sidosryhmien ja kansalaisten havaintojen avulla tehostaa kadonneen henkilön etsintää. Viestintäteknologian kehitys on entisestään parantanut poliisin mahdollisuuksia tehostaa etsintää aktiivisella tiedottamisella. Poliisin tulee etsinnän varhaisessa vaiheessa hyödyntää tiedottamista ottaen samalla kuitenkin huomioon tiedottamista ja viestintää koskevat säädökset sekä niistä annettu poliisin ohjeistus. (Poha- ohje POL-2018-49972, 1.)

Viestinnän keinot määräytyvät kohderyhmän mukaan. Mikäli viestintätilanne edellyttää laajaa kansalaisviestintää, viestintätilanteissa on turvattava tiedonsaanti myös erityisryhmille ja niille, joilla ei ole mahdollisuutta käyttää uusmedioita. Tämä tapahtuu esimerkiksi tuottamalla kampanjoita, tietoisukuja ja esitemateriaaleja. Poliisi on mukana myös sosiaalisessa mediassa, kuten Facebook, YouTube, IRC-Galleria. Toimimalla verkkoyhteisöissä poliisin tavoitteena on lisätä vuorovaikutusta kansalaisten ja poliisin välillä, lisätä tunnetta poliisin läsnäolosta virtuaalimaailmassa sekä madaltaa kynnystä ottaa yhteyttä poliisiin. (Poliisin sisäisen ja ulkoisen viestinnän käsikirja, 19.)

Suunnitelmallinen tiedotusvälineiden hyödyntäminen kadonneen henkilön etsinnässä voi olla erittäin tehokas keino tavoittaa kadonnut henkilö. Kertomalla kadonneesta julkisesti ja pyytämällä ihmisten apua, voidaan kansalaiset saada kiinnostumaan tapauksesta ja jakamaan heidän omia mahdollisia havaintojaan. Toisaalta katoamisen tuominen julkisuuteen on viesti myös kadonneelle itselleen, että häntä etsitään. Toisinaan henkilö ei välttämättä edes tiedä, että hänet ilmoitettu kadonneeksi. Toisaalta liiallinen tiedotusvälineiden käyttö kadonneiden etsinnässä voi heikentää ihmisten mielenkiintoa yksittäisiin tapauksiin liittyen. (Green ym. 2017, 141.)

Esimerkki poliisin tiedottamisesta kadonneen henkilön etsinnässä saatiin alkuvuodesta 2019, kun poliisi etsi Rovaniemellä kadonnutta matkailujohtaja Tanja Ahven-Posiota. Hänestä oli viimeinen havainto lauantaina 12.1.2019. Poliisi tiedotti asiasta ja julkaisi Ahven-Posion kuvan ensimmäisen kerran tiistaina 15.1.2019 pyytäen samalla kansalaisilta vihjeitä katoamiseen liittyen. Poliisi ei kuitenkaan tässä kohtaa kertonut tarkempia tietoja katoamiseen liittyen, eikä kertonut esimerkiksi sitä, epäiltiinkö asiaan liittyvän rikosta (<https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/609e2d69-3c5c-48c6-a5e5-124ed3c157b7>). Näin toimimalla poliisin voidaan ajatella halunneen olla vaikuttamatta kansalaisten omiin havaintoihin ja sitä myötä tuleviin vinkkeihin. Alueella oli katoamishetkellä kova pakkanen, eikä Ahven-Posion vaatuksesta ollut tietoa. Joten ainakin tämän seikan valossa voidaan hänen kuvansa julkaisemista ja tapauksesta tiedottamista pitää perusteltuna.

Hieman alle kahden viikon kuluttua katoamisesta poliisi kertoi, ettei henkilö luultavasti olekaan Ounasvaaran maastossa, mistä häntä oli aluksi aktiivisesti etsitty. Kyseiseltä alueelta oli löytynyt hänen puhelimensa sekä auto. Lapin poliisin viestintäpäällikkö Pekka Alamommo kertoi MTV Uutisille, ettei tutkinnan etenemistä voi tarkemmin avata, mutta

kertoi taktisen tutkinnan tekevän koko ajan töitä olettamuksiin ja vihjeisiin perustuen. (<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/kadonneen-perheenaidin-ei-uskota-sittenkaan-olevan-ounasvaaran-maastossa-viimeinen-havainto-naisesta-on-rovaniemen-keskustasta-silloin-kaikki-oli-kunnossa/7254158#gs.5ndzhy>). Laajat etsinnät kestivät yhteensä hieman yli viikon, minkä jälkeen poliisi suoritti yksittäisiä tarkastuksia useita viikkoja katoamisen jälkeen. Katoamiseen ei epäilty liittyvän rikosta (<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/rovaniemella-kadonneesta-perheenaidista-ei-jalkeakaan-tanja-ahven-posio-on-ollut-kateissa-jo-yli-kolme-viikkoa-kaikki-on-mahdollista/7269088#gs.5ndx2u>).

Lopulta 6.5.2019 poliisi sai ilmoituksen Kemijoesta löytyneestä vainajasta. Paikalle mennyt poliisipartio nosti vainajan vedestä, ja myöhemmin tutkimuksissa vainajan henkilöllisyys varmistui Tanja Ahven-Posioksi. Samalla poliisi kertoi, ettei asiaan epäilty edelleenkään liittyvän rikosta, sekä kiitti kaikkia etsintöihin osallistuneita henkilöitä (<https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/de493456-ba40-4db9-ac20-9b3ed5e0b175>). Aktiivisella tiedottamisella tapauksesta pidettiin yleisö tietoisena tapauksesta ja sen käännteistä, kertomatta kuitenkaan tarpeettomasti asioista, jotka voisivat vaikuttaa ihmisten omiin havaintoihin.

4 TUTKINNALLINEN KADONNEEN HENKILÖN ETSINTÄ EMPIIRISESSÄ TARKASTELUSSA

Tässä luvussa käsitellään poliisin suorittamaa kadonneen henkilön etsintää tutkinnan näkökulmasta. Tämän tutkimuksen yhtenä aineistonkeruumenetelmänä on käytetty kolmea haastattelua. Kaksi haastateltava rikoskomisariota työskentelee tutkinnanjohtajina, sekä yksi haastateltava tutkijana rikosylikonstaapelin virassa. Kaikki haastateltavat on esitetty anonyymeinä. Tässä kappaleessa analysoidaan kyseisistä haastatteluista saatuja teemoja ja tarkastellaan niiden kautta tutkinnallisen kadonneen henkilön etsinnän nykytilaa.

4.1 Kadonneiden henkilöiden ominaispiirteitä

Haastattelujen pohjalta löytyi muutama selkeä ryhmä, joiden vuoksi poliisi joutuu useimmiten aloittamaan kadonneen henkilön etsinnät. Ensimmäisenä mainittiin nuoret, sekä nuoret koulukotikarkurit. Heillä ei useinkaan ole välitöntä hengen ja terveyden vaaraa, vaan ovat vain syystä tai toisesta halunneet vaihtaa maisemaa.

Toisena ryhmänä mainittiin dementoituneet vanhukset, jotka katoavat yleisimmin joko kotoaan tai hoitolaitoksesta. Vanhukset tosin löytyvät usein melko piankin katoamisen jälkeen lähimaastosta, jolloin varsinaista tutkinnallista etsintää ei tarvitse edes suorittaa. Joskus ilmoituksen vanhuksesta tekee ohikulkija, joka on huomannut tietämättömän oloisen, harhailevan henkilön. Lisääntyneen muistisairaiden vanhusten määrän taustalla voidaan nähdä muun muassa ikäihmisten määrän kasvu. Tämä on osaltaan lisännyt hoidettavien vanhusten määrää hoitolaitoksissa, jolloin myös potentiaalisia kadonneitakin on määrällisesti enemmän.

”Nyt ku on tutkinnassa, niin nää koulukotikarkurit on varmasti se ylivoiminen, mistä se massa muodostuu. Sitten tossa kentällä enemmän tuli vastaan tämmöset dementoituneet vanhukset, jotka katos, mutta sitte jo tunnin sisään löyty.” (Tutkija)

Eksyneet marjastajat ovat yksi ryhmä, joka voi aiheuttaa etsinnän. Tällöin kuitenkin usein riittää, että paikannetaan henkilö ja opastetaan puhelimesta hänet takaisin kartalle. Lisäksi mielenterveyspotilaat työllistävät poliisia. Joskus henkilön katoamisen taustalta selviää pelkkä lomamatka, mistä ei ole muistettu kertoa läheisille. Joskus kuitenkin kadonnut on niin sanottu tavallinen perheenisä, joka ilman mitään vihjeitä häviää ja jää kadoksiin. Vii-

meksi mainittujen osuus kadonneista on kuitenkin erittäin pieni. Toisinaan katoamisen taustalta voi paljastua henkirikos tai itsemurha.

”Ei vaan oo muistanu sanoa, että ollaan matkalla...tai ei oo kuulunu mitään pariin päivään ja ollaanki jossain etelän matkalla... ollaan lähetty johonki patikkaretkelle eikä puhelin toimi tai ei pysty nettiin meneen somee päivittäään.” (Tutkinnanjohtaja)

Haastattelujen perusteella katoamistapauksilla voi olla alueellisia eroja sen mukaan onko kyseessä maalta tai kaupungista kadonnut henkilö. Myös vuoden ajoilla voi olla merkitystä siihen, millaisella henkilöllä on suurin todennäköisyys kadota. Syksyllä jo edellä mainitut marjastajat ovat riskiryhmänä eksymisen osalta. Talvella puolestaan dementoituneet vanhuksset voivat helpommin joutua kadoksiin. Keväästä syksyyn nuorilla on usein suurempi houkutus kadota ja lähteä lomien aikaan omille teilleen.

4.2 Etsinnän alkutoimet

Poliisin vastaanottaessa ilmoituksen kadonneesta henkilöstä, mitoitetaan alkutoimet POHAN ohjeen (POL-2018-49972) mukaisesti tilanteen ja olosuhteiden mukaisesti. Lisäksi tulee kiinnittää erityistä huomiota etsintätoimien kiireellisyyden ja laajuuden määrittelemiseen. Mikäli kyseessä on mahdollisesti hoitoa tarvitseva, kotoaan tai hoitolaitoksesta kadonnut henkilö, tulee ensipartion suorittaa asiassa alkutoimet. Lähietsintä tulee tehdä huolellisesti sekä käydä läpi muun muassa kaikki lähietäisyydellä olevat rakennukset.

”Lähtökohtahan on se, että kun ilmoitus tulee, niin sinne pitää saada se partio paikalle ja suorittaa se lähietsintä. Ja vaikka siellä henkilökunta sanoo, että se on suoritettu, niin suorittaa se vielä uudestaan.” (Tutkinnanjohtaja2)

”...että se ensimmäinen partio, joka sinne menee, niin huolehtii siitä, että se tavallaan perataan, että se ei ole siellä kohteessa tai ihan kohteen välittömässä läheisyydessä. Jos siinä on jotain ulkorakennuksia tai jotain muuta, niin ne kaikki käydään läpi ja katsotaan hyvin.” (Tutkinnanjohtaja2)

Kaikissa haastatteluissa kävi ilmi myös kadonneen omaisten ja lähipiirin perusteellisen puhuttamisen tärkeys. Tällä voidaan saada arvokasta tietoa henkilön taustasta sekä havaita

merkkejä mahdollisesta rikoksesta. Omaiset ovatkin etsintöjen alussa yksi tärkeimmistä tiedonlähteistä.

”Kyllä se varmaan ensimmäinen on, että sää käyt huolellisen puhuttelun asiassa. Onko se ilmottaja, puoliso... onko se isä, äiti. Onko lapset ilmottanu vanhemmastaan tai miten meneekään. Että löytyy vähän taustatietoa sille, mikä vois kenties jo vähän avata syytä miksi henkilö on kadonnut. Onko siinä tahallista niin ku piiloutumista, vai onko se mahdollisesti joutunut johonki vaaraan vai mitä. Mutta hyvä puhuttelu, siitä se niin ku lähtee.” (Tutkija)

Mahdollinen hätäetsintä jatkuu niin kauan, kun voidaan perustellusti olettaa, että henkilö on mahdollista löytää elossa. Hätäetsinnän kesto vaihtelee tilanteen ja olosuhteiden mukaan.

”Kestääkö se sit yhden illan tai kestää se yhden päivän ja jatketaan seuraavana aamuna, mutta niin kauan ku sitä vedetään siellä, niin se on tavallaan sitä akuuttia toimintaa. Ja sit siinä vaiheessa, kun todetaan ettei ihan heti nyt löydy, niin sit se tavallaan siirtyy tutkinnalle.” (Tutkinnanjohtaja2)

”Päällystö sopii keskenään, tai sit se on ihan ilmeistä, että nyt on niin ku partiot tehny sen minkä voi, ja sit se täytyy siirtää (tutkinnalle).” (Tutkinnanjohtaja)

Mikään ei myöskään pois sulje tutkinnallisen etsinnän aloittamista jo hätäetsinnän aikana. Tutkinta voi tukea hätäetsintää esimerkiksi puhelimen paikantamistietoja hankkimalla.

”Osittain niitä voidaan jo tehdä päällekkäin. Että ei se oo veteen piirretty, että se on viiva tossa, jossa se muuttuu. Vaan siinä voidaan jo tutkinnallisesti esimerkiksi pohdita...puhelimet, jos on puhelin niin paikantamistiedot ja muut. Että niillähän on merkitystä.” (Tutkinnanjohtaja2)

Mikäli etsittävää henkilöä ei löydetä hätäetsinnöissä, asiassa suoritetaan poliisilain 6 luvun 1 §:n mukainen poliisitutkinta. POHA on ohjeistanut (POL-2018-49972) aloittamaan poliisitutkinnan tarpeellisessa laajuudessa katoamisilmoituksen vastaanottamisen jälkeen. Tutkinnan laajuutta harkittaessa on huomioitava myös henkirikoksen mahdollisuus.

”Alkuvaiheessa useimmat on ässänä (S-ilmoitus) ja henkilöä etsitään... ja sitte jos tulee viitteitä rikoksesta niin sitte esitutkinnan puolelle...ja silloin kun on syytä epäillä

rikosta, matalalla kynnyksellä. Etsintätoimenpiteet voi olla hyvinkin samanlaisia.” (Tutkinnanjohtaja)

4.3 Keinot ja toimenpiteet kadonneen henkilön etsinnässä

Poliisille tulevat ilmoitukset kadonneesta henkilöstä vaihtelevat suuresti. Tästä syystä myös poliisin keinot ja toimenpiteet etsinnässä vaihtelevat sen mukaan, millainen henkilö on kadoksissa ja mitkä ovat olosuhteet. Esimerkiksi hoitopaikasta kadonneen vanhuksen tai mielenterveyspotilaan, omasta tahdosta kadonneen perheen isän, mahdollisen henkiriikoksen uhrin, sekä koulukodista karanneen nuoren etsinnät voivat erota toimenpiteiden osalta suurestikin.

”Ku meillä on kadoksissa koulukotikarkureita, dementoituneita vanhuksia, ja sit siltä väliltä kaikenlaisia. Tapauksen mukaan sit toimenpiteetki.” (Tutkija)

Tärkeimmäksi asiaksi koettiin kadonneen läheisten hyvä alkupuhuttaminen. Kadonneen henkilön taustojen kartoittaminen, harrastukset, ystävät ja viimeaikaiset liikkeet yleensä voivat tuoda apua ja antaa suuntaa etsinnöille. Myös mahdolliset kesämökit ja lomamasunnat, joihin kadonneella on pääsy, tulee selvittää. Suurimmalla osalla ihmisistä sosiaalinen media on nykyään päivittäisessä käytössä, joten muun muassa Facebookin ja Twitterin kaltaisten sovellusten läpikäymisellä voidaan saada vinkkiä katoamiselle.

”Ite lähtisin siitä, että tiedustellaan ne läheiset, keneltä saa oletettavasti tietoa niin pääsee vähän hajulle jo monesti et mikä on taustalla et miks on kadoksissa. Se ohjaa sitte sitä toimintaa pitkälle.” (Tutkija)

Hyvän puhuttamisen lisäksi poliisilla on käytössään useita erilaisia keinoja, millä kadonneen henkilön sijainti tai hänen liikkeittään voidaan yrittää saada selville. Haastatteluissa mainittiin useaan kertaan poliisin omat rekisterit. Näiden huolellinen läpikäynti on hyvä tehdä heti etsinnän alkuvaiheessa, ja tämä tuntuikin olevan yksi ruutiini toimenpide etsinnässä.

Poliisilaki sekä pakkokeinolaki antavat mahdollisuuden erilaisten tiedustelujen tekemiseen. Näistä yksi esimerkki on teletiedot ja erilaiset Salpa-kyselyt, joita ei käydä tässä yhteydes-

sä tarkemmin läpi. Lisäksi pankkitiedustelut nähtiin erittäin hyödyllisinä. Samoin erilaisten etukorttien käytöstä jää aina jälki. Vaikka median hyödyntämisellä ja kuvan julkaisemisella voi olla isokin merkitys henkilön yksityisyyden kannalta, on se yleensä toiminut hyvin ja vinkkejä kadonneesta on saatu runsaasti.

Kadonneesta henkilöstä voidaan olla yhteydessä myös taksikeskuksiin sekä julkiseen liikenteeseen, ja välittää heille tuntomerkit kadonneesta. Samoin sairaalat ja terveyskeskukset on hyvä soittaa läpi.

Vaikka keinovalikoimaa etsinnöissä on, tulisi silti muistaa tarkastaa aina henkilön kohde-asunto tarkasti. Toisinaan henkilö voi löytyä lähempää, kuin ehkä odotetaankaan.

”Joskus omakotitalo tai muu, niin täytyyhän se paikat tutkia hyvinkin tarkkaan, ettei se henkilö ny oo sielä.” (Tutkinnanjohtaja)

4.4 Etsinnän haasteet

Haastattelujen kautta nousi esiin useita haasteita, joita poliisi voi kadonneen henkilön etsinnässä kohdata. Jokainen haastateltava kertoi kokeneensa hieman erilaisia haasteita. Jokainen katoaminen on aina uniikki tapaus, joten myös haasteet vaihtelevat tapauksen ja kadonneen henkilön mukaan.

Yksi mielenkiintoinen haaste liittyi viranomaisten väliseen tiedonkulkuun. Haastateltaville oli sattunut uran aikana useampi samankaltainen tapaus, missä etsintöjen jälkeen henkilö oli joko itse tai omaisten kautta ilmoittautunut poliisille ja kertonut olleensa koko kateissa olonsa ajan esimerkiksi terveyskeskuksessa tai mielenterveyskuntoutuksessa. Eräässä tapauksessa omaiset olivat tehneet henkilöstä katoamisilmoituksen. Etsinnät olivat olleet mittavat ja henkilöä oli etsitty Vapepan avustuksella muun muassa vedestä. Poliisi oli soittanut tällöin myös erääseen hoitolaitokseen ja tiedustellut henkilön mahdollista sijaintia, mutta oli saanut kieltävän vastauksen. Eräässä tapauksessa henkilön kuvakin oli ehditty julkaista mediassa, kunnes hän noin viikon kuluttua ilmoitti olleensa terveyskeskuksessa.

”Oli Vapepaa ja rajan helikopteria kattomassa ja sitä etittiin useampi päivä, ja se loppu siihen ku me ei oikeen enää tiedetty että mistä etsitään...ja parin viikon päästä omainen soitti että, nyt se on palannu ihmisten kirjoille.” (Tutkinnanjohtaja)

Yhtenä haasteena nähtiin nuorten lojaalius toisiaan kohtaan. Useissa tapauksissa oli selvinnyt, että kadonneen nuoren lähipiiri tiesi nuoren olinpaikan, mutta ei halunnut kertoa sitä poliisille.

”Nuori poitsu, jolla oli diabetes ja sillä ei ollu mitään lääkkeitä mukana... niin vaikka kavereille koitti sanoa, että just sen takia pitäs löytää, et se menee kohta shokkiin, niin ne oli kauheen niinku lojaajela, et ei me voida kertoa.” (Tutkinnanjohtaja)

Myös kadonneen henkilön yksityisyys nähtiin ongelmallisena asiana. Esimerkiksi kuvan laittamisella mediaan voi olla henkilölle erittäin iso merkitys. Tämä etenkin silloin, kun kyseessä on henkilö, jolla ei ole välitöntä hengen- tai terveyden vaaraa, ja joka on halunnut kadota omasta halustaan. Kadonneiden nuorten kohdalla uhkaaminen kuvan julkistamisella voi toisinaan toimia. Tällöin kadonneen nuoren kavereille kerrotaan kuvan tulevan lehteen, mikäli nuori ei ilmoittaudu viranomaisille. Kaverit usein välittävät viestin kadoksissa olevalle ystävälleen, joka julkisuuden välttämiseksi palaa ”ihmisten ilmoille”.

”...inhottavaa et naama on Aamulehdessä. Tai jos se on Aamulehdessä, niin kohta se on Iltalehdessä, ja pian se on MTV:ssä.” (Tutkija)

Yksi suuri haaste kadonneen henkilön etsinnässä on virheelliset ilmoitukset. Etenkin kadonneen kuvan julkaiseminen mediassa tuottaa usein paljon vihjeitä kyseiseen henkilöön liittyen. Kaikki vihjeet kuitenkin tarkistetaan mahdollisuuksien mukaan. Tärkeää tässä on tarkistaa milloin ja miltä etäisyydeltä havainnot on tehty. Luonnollisesti mitä kauemman aikaa havainnosta on kulunut, sitä epäluotettavampi havainto on kyseessä. Jokin tarkka tai yksityiskohtainen havainto tapahtumasta tai henkilöstä lisää havainnon uskottavuutta merkittävästi.

”...siitä tule ihan varmasti havaintoja, yks tulee Oulusta ja toinen Helsingistä ja innostutaan, et ekan vihjeen jälkeen meillä on jotain... ja toinen vihje kumoo sit sen. Joskus ollaan ihmeissään, et mihin me nyt sit uskotaankaan.” (Tutkinnanjohtaja)

Yhtenä haasteena nähtiin nuorten koulukotikarkureiden suuri määrä. Koulukotikarkureihin liittyviä ilmoituksia tulee poliisille tietoon melkein päivittäin. Tästä haasteen tekee se, ettei niihin kaikkiin ehditä välttämättä panostaa tarvittavalla laajuudella. Suurin osa kyseisistä

nuorista löytyykin tosin jo muutaman tunnin tai päivän kuluttua ilmoituksesta. Osa törmää poliisiin, osa palaa itse lähtöpaikkaansa. Varsinaisia ongelmia voi syntyä silloin, kun nuori on todellisuudessa hengen- tai terveyden vaarassa esimerkiksi lähtöpaikkaan jääneiden lääkkeiden vuoksi. Saman tyyppisten katoamistapausten sekä muun työmäärän vuoksi voi joskus olla haastavaa tehdä taustatyö ja puhutukset huolellisesti. Toisaalta, mikäli nuori on katoamishetkellä oletetusti vaarassa, tulee tästä yleensä lisätieto ilmoittajalta.

”Yleensäki noissa on se, et osaa sieltä poimia ne mitkä aiheuttaa poliisille konkreettisia toimenpiteitä.” (Tutkija)

Toimenpiteiden oikeanlainen mitoittaminen tilanteen mukaan voi myös joskus osoittautua haastavaksi. Esimerkkinä tilanne, kun mietitään henkilön kuvan laittamista lehteen tai Va-pepan avun pyytämistä. Tällöin onkin tärkeä tarkoin punnita suoritettavan toimenpiteen merkitys etsittäville henkilölle sekä käytettäviin resursseihin, sekä toimenpiteellä mahdollisesti saatu hyöty.

4.5 Tutkinnan vireillä pitäminen ja lopettaminen

Mikäli henkilö etsinnöistä huolimatta jää kateisiin, ja kaikki oleelliset toimenpiteet on suoritettu, aktiiviset etsintätoimet lopetetaan. Ilmoitusta kadonneesta henkilöstä ei kuitenkaan poisteta poliisin tietojärjestelmistä, vaan se jää pysymään ja siihen palataan, mikäli jotain uutta asian tiimoilta ilmenee. Tällöin juttu nousee myös takaisin aktiiviseen tutkintaan. Myös tutkija itse voi tehdä tasaisin väliajoin toimenpiteitä. Muun muassa omaisten uudelleen puhuttamisella selviää, mikäli heillä on jotain uutta tietoa katoamiseen liittyen. Omaiset eivät aina välttämättä kehotuksesta huolimatta muista ottaa yhteyttä poliisiin, mikäli heille ilmaantuu uutta tietoa katoamisesta.

”Vihjeiden tarkistaminen on varmasti yks tapa... jos ei mitään kuulu, niin miks ei tehtäis vaikka jonku määrääjän jälkeen pankkitiedustelut, erilaiset salpakyselyt uudelleen... päästäiskö jäljille sitä kautta...miksei tämmösiä voitais tehdä ilman, että saadaan mitään uutta tietoa...tutkijan täytyy jossain kohtaa hokata, että oisko aika vähän päivittää näitä kyselyjä.” (Tutkija)

Toisinaan voi olla myös hyvä vaihtaa jutun tutkijaa tai tutkinnanjohtajaa. Juttua voidaan selvittää myös ryhmänä. Näillä toimenpiteillä voidaan saada tutkittavaan juttuun uusia ideoita ja näkökulmia.

”Joskus vaihdetaan jopa tutkintaryhmää...jossain kohtaa sain tehtäväksi selvittää... niin oliko 20 kateissa, niin sit vaihdettiin eri tutkinnanjohtajat ja eri ryhmät ja... Kun on kattonu omilla silmillä sitä juttua niin tulee laput ettei näe niin ku ympärille. Niin osaa sitte ehkä ulkopuolisena kattoo (eri tavoin).” (Tutkinnanjohtaja)

Kun kadonneen henkilön etsinnässä on tehty kattavat alkutoimet ja muut etsintään liittyvät toimenpiteet, helpottuu myös tutkinnan vireillä pitäminen. Nykyajan Suomessa on lopulta haastavaa pysyä kadonneena pitkiä aikoja, sillä esimerkiksi rahan nostamisesta pankkiautomaatista tai yleensä erilaisten korttien käyttämisestä jää aina jälki.

Sillä, onko kyseessä poliisitutkinta vai esitutkinta, on myös merkitystä jutun vireillä pitämiseen. Esimerkiksi mahdollisen rikoksen ollessa kyseessä muun muassa kuvan laittaminen uudelleen julkisuuteen ja tapauksesta kertominen mediassa voi tuottaa tulosta.

”Tästä Raisa Räisäsen jutustahan on aina tasasin väliajoin lehdessä ja TV:ssä ja muuta... että sehän on henkirikostutkinta... mutta jos ajatellaan, että joku on ilmoitettu kadonneeksi, niin jos joku vinkki siihen tulee, niin sitä tarkistetaan mahdollisuuksien mukaan, että mitä se antaa ja lisäään siihen materiaaliin.” (Tutkinnanjohtaja2)

”Aina sieltä tulee joku nostoautomaatti käynti jossaki. Ja ylipäänsä siitä, et siellä on sitä elonmerkkiä, et käytetään rahaa, et seki on kuitenkin hyvä tietää.” (Tutkija)

Kadonneen henkilön etsintä voidaan lopettaa, kun henkilö löytyy tai häneen saadaan yhteys. Joskus kuitenkin pelkkä tieto siitä, että henkilö on elossa, eikä mikään viittaa rikokseen, riittää poliisin suorittaman etsinnän päättämiseen. Toisinaan tieto kadonneen löytymisestä tulee suoraan kadonneen henkilön omaisilta, joskus poliisin omien toimien kautta.

”Eli lopetetaan, ku löytyy tai saadaan joku yhteys. Joskus voi olla, et saadaan vaikka kuva... se on menny lipputoimistoon, tai nostanut rahaa, ja näyttää olevan yksin tai muuta. Eli mikään ei viittaa rikokseen, ja elossa on, niin voi olla et lopetetaan vaikkei saada henkilöä kiinnikään. Jos vaan pystyy päättelemään, et se on hengissä, mut ei vaan ota yhteyttä, niin saa jäädä kateisiinki.” (Tutkinnanjohtaja)

”Jos ei oo viitteitä rikoksesta, niin sitten ei käynnistetä rikostutkintaa. Se jää meän järjestelmiin, et se saattaa sitte myöhemmin löytyä... erimerkiksi hukkuneena, tai jostain erämaasta tai jotain muuta. Silloin vaikka hammaskartalla tai jollain pystytään identifioimaan.” (Tutkinnanjohtaja2)

5 TULOKSET

Tässä opinnäytetyössä on tarkasteltu poliisin suorittamaa kadonneen henkilön etsintää tutkinnan näkökulmasta. Tutkimuksen tavoitteena on ollut selvittää tutkinnan suorittaman etsinnän ominaispiirteitä, sekä selvittää mitä keinoja ja toimenpiteitä poliisi käyttää etsinnässä, sekä mitä haasteita etsintään liittyy.

Kadonneen henkilön etsinnän ominaispiirteitä on tarkasteltu haastattelemalla kolmea virassa olevaa poliisimiestä. Näistä kaksi toimii tutkinnanjohtajina, ja yksi tutkijana. Haastateltavilta on kysytty muun muassa miten he näkevät kadonneen henkilön etsinnän tutkinnan näkökulmasta, ja mitä tärkeitä asioita siihen liittyy. Kadonneita henkilöitä sekä heidän ominaispiirteitään on lisäksi tarkasteltu alan kirjallisuudesta löytyneiden lähteiden avulla. Tässä luvussa esitetään vastauksia tutkimuksen alussa esitettyihin tutkimuskysymyksiin.

5.1 Poliisin suorittama tutkinnallinen kadonneen henkilön etsintä

Tässä opinnäytetyössä etsittiin vastausta tutkimuskysymykseen ”*Millaista on poliisin suorittama tutkinnallinen kadonneen henkilön etsintä?*”. Tutkimusaineiston perusteella voidaan vastata, että tutkinnallinen kadonneen henkilön etsintä on suunnitelmallinen sekä pitkäjänteinen prosessi. Siinä tarkkaan mietittyjen, osittain lakiin perustuvien toimenpiteiden ja toimivaltuuksien avulla yksi tai useampi tutkija yhdessä pyrkii selvittämään kadonneen olinpaikan. Etsintä lähtee perusteellisesta lähipiirin puhuttamisesta sekä kadonneen elinolosuhteiden selvittämisestä. Tässä mahdollisella ensipartiolla, tai ilmoituksen vastaanottavalla poliisimiehellä on erittäin tärkeä rooli, jotta kadonneesta saadaan tietoon kaikki oleellinen tieto etsinnän suuntaamiseksi. Tämän lisäksi erilaiset tiedustelut ja kyselyt, poliisin omien rekisterien tarkistaminen, sekä median hyödyntäminen ovat tutkimuksen perusteella tärkeimpiä toimenpiteitä kadonneen henkilön etsinnässä. Etsintä päätetään lopullisesti vasta henkilön löytyessä, tai saadessa tieto siitä, ettei hänellä ole hengen tai terveyden vaaraa ja, ettei tapaukseen liity rikosta.

Poliisin saadessa ilmoituksen kadonneesta henkilöstä, aloitetaan tarpeen vaatiessa hätäetsintä. Mikäli henkilö tämän jälkeen jää kateisiin, vastuu etsinnästä siirtyy tutkinnalle. Mikäli syytä epäillä kynnyksellä ylittyy, aloitetaan tapauksessa esitutkinta. Muussa tapauksessa suoritetaan poliisitutkinta. Huolellisten alkutoimien jälkeen tutkijalla itsellään on erittäin merkittävä rooli kadonneen löytymisessä.

Haastatteluista kävi ilmi, että jokainen kadonneen henkilön etsintä on uniikki tapaus. Eli näin olleen voisi sanoa, että on olemassa niin monta erilaista katoamistapausta, kuin on kadonneitakin. Tämä tukee Greenin (ym. 2017, xvii, 1.) näkemystä, että kadonnut voi kumpaa sukupuolta vain, sekä minkä ikäinen tai rotua tahansa.

Kuten Kuosma (2011, 15) kirjoittaa, myös syyt katoamisille voivat olla moninaisia. Tämän opinnäytetyön haastatteluissa kävi ilmi, että suuri osa kadonneista on nuoria koulukotikarkureita, dementoituneita vanhuksia, mielenterveyspotilaita, eksyneitä, tai muuten omasta tahdostaan kadonneita. Vain pieni osa tapauksista saa ikävän lopputuloksen henkirikoksen muodossa.

Haastatteluiden kautta ilmeni, että vain pieni osa poliisille tulleista katoamisilmoituksista johtavat isoihin etsintöihin. Tämä tukee muun muassa Pajuojaan ym. (1996, 24) näkemystä siitä, että suuri osa tapauksista on usein vääriä hälytyksiä tai sellaisia, jotka ratkeavat itsestään jo ennen kuin viranomaiset ehtivät puuttua asiaan. Isoihin operaatioihin on kuitenkin syytä ryhtyä, mikäli olosuhteiden perusteella voidaan todeta kadonneen olevan välittömän hengen- tai terveydenvaarassa. Tällaisesta on kysymys esimerkiksi vanhuksen kadotessa vähissä vaatteissa hoitopaikastaan talvipakkasella, itsemurhaviestin jättäneen henkilön kohdalla, pienen lapsen kadotessa metsään, tai esimerkiksi kotiin palaamatta jääneen pilkkijän tai uimarin kohdalla. Kyseisissä tilanteissa median hyödyntäminen usein auttaa, mutta voi myös luoda paineita poliisin toimenpiteille. Lehdillä on tapana myydä draamatiikalla, joten suuretsinnät päätyvät usein helposti isoiksi otsikoiksi ja kyselijöitä tapauksen suhteen riittää. Lisäksi kadonneen henkilön yksityisyys vaarantuu kasvojen ´palaessa´ lehtien sivuilla.

5.2 Keinot kadonneen henkilön etsinnässä

Varsinaista tutkimuskysymystä tarkennettiin kolmella alatutkimuskysymyksellä, joista ensimmäinen oli ”*Mitä keinoja tutkinta käyttää kadonneen henkilön etsinnässä?*” Tutkimusaineiston perusteella tutkinnan käyttämät keinot kadonneen henkilön etsinnässä vaihtelevat hieman kadonneen mukaan. Kaikki haastateltavat olivat samaa mieltä siitä, että kadonneen omaisten ja lähipiirin huolellinen puhuttaminen on ensimmäinen ja tärkein tehtävä. Tämän avulla voidaan suunnata tutkinnallista etsintää. Samaan tulokseen on tullut myös Lammi (1994, 29.) jo vuonna 1994 tekemässään tutkimuksessa. Mielestäni lähipiirin

puhuttamisen tärkeyttä ei voi liikaa painottaa. Ja omaisiin on varmasti hyvä olla yhteydessä aika ajoin myös etsinnän pitkittyessä. Tällöin on mahdollista saada tietoa, mikäli jotain uutta on ilmaantunut. Haastatteluiden perusteella omaiset eivät välttämättä aina kehoituksista huolimatta muista ilmoittaa uusista tiedoista.

Muita etsintään liittyviä toimenpiteitä olivat muun muassa erilaiset tiedustelut (luotto- ja etukortit, laivayhtiöt, sairaalat ja terveyskeskukset, kulkuvälineet, matkaliput jne.), Salpaukset, poliisin omien rekisterien läpikäynti, sekä sosiaalisen median seuraaminen. Tänä päivänä suuri osa ihmisistä käyttää sosiaalista mediaa (Facebook, Twitter jne.) joten profiilien läpikäymisellä voi saada hyödyllistä tietoa tai vinkkejä henkilön elämästä sekä kaotamiseen johtaneista syistä. Näiden lisäksi median hyödyntäminen nähtiin tärkeänä keinona etsinnässä. Kyseiset toimenpiteet ovat saman tyyliisiä, kuin Lammin jo vuonna 1994 tekemä tutkimus, lukuun ottamatta sosiaalista mediaa (Lammi 1994, 25), sekä Muuriaisniemen (2017) Pro Gradu tutkielmassaan selvittämät etsinnän keinot. Tästä voidaan päätellä, että etsinnän keinot ovat pysyneet samantyyllisinä yli 20 vuoden ajan. Toki teknologian kehittyminen on lisännyt poliisin keinovalikoimaa etenkin matkapuhelimeen ja sen käyttöön liittyvien tietojen osalta.

5.3 Etsintään liittyvä lainsäädäntö ja toimivaltuudet

Tämän tutkimuksen toinen alatutkimuskysymys oli ”*Mitä lainsäädäntöä ja toimivaltuuksia etsintään liittyy?*” Tutkimuksessa kerätyn aineiston perusteella etsintään liittyy verraten paljon lainsäädäntöä sekä toimivaltuuksia. Ensinnäkin kadonneen henkilön etsintä on yksi poliisilain (872/2011) 1. luvun 1 § 2. momentissa määritellyistä tehtävistä. Sen perusteella poliisin on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin henkilön löytämiseksi, mikäli on perusteltua syytä olettaa henkilön kadonneen tai joutuneen onnettomuuden uhriksi. Mikäli etsittävä jää alkutoimien jälkeen kateisiin, suoritetaan poliisilain 6 luvun 1 §:n mukainen poliisitutkinta. Tämän lisäksi Poliisihallitus on antanut ohjeen (POL-2018-49972) missä kadonneen henkilön etsintää ja sen toimenpiteitä avataan tarkemmin.

Poliisin kadonneen henkilön etsintään liittyvät toimivaltuudet pohjaavat pääosin poliisilakiin (872/2011), ja ovat myös Poliisihallituksen ohjeessa (POL-2018-49972) tiivistetyssä muodossa. Tämän tutkimuksen perusteella kyseisistä toimivaltuuksista tutkinnallisessa etsinnässä käytetään eniten eri tiedonhankintaoikeuksia (PoIL 4:2§ ja 4:3§), salaisia tiedonhankintakeinoja (PoIL 5 luku) sekä salaisia pakkokeinoja (PKL 10 luku). Hätäetsinnäs-

sä puolestaan tärkeitä toimivaltuuksia ovat hätäpaikannus (laki sähköisen viestinnän palveluista 321§), oikeus päästä sisään asuntoon tai muuhun paikkaan henkilön auttamiseksi, kadonneen löytämiseksi tai kuoleman selvittämiseksi, sekä oikeus suorittaa siellä tarvittava etsintä (PoL 2:6§ ja 2:7§), ulkopuolisten avustamisvelvollisuus (PoL 9:4§) sekä vapaaehtoistoiminnan hyödyntäminen (PoL9:4§).

5.4 Haasteet kadonneen henkilön etsinnässä

Tämän tutkimuksen kolmas tutkimuskysymys oli ”*Mitä haasteita kadonneen henkilön etsintään liittyy?*” Tutkimuksessa ilmeni muutamia haasteita, joita tutkinnanjohtajat ja tutkijat ovat kokeneet kadonneen henkilön etsinnässä. Ensinnäkin esiin nousi suuri nuorten koulukotikarkureiden määrä. Tämä voi johtaa siihen, että tutkija ei välttämättä perehdy jokaiseen katoamistapaukseen niin perusteellisesti kuin mahdollista. Tämä johtuu usein suuresta työmäärästä sekä katoamistapausten samankaltaisuudesta. Kadonneiden suuri määrä yleisesti käy ilmi myös Rikanderin (2016, 7) tutkimuksesta, missä todetaan vuosittain poliisille ilmoitettavan noin 1500 katoamistapausta. Samoin Kuosma (2011, 15) on kirjoittanut Suomessa tehtävän normaaliaikoina päivittäin katoamisilmoituksia. KRP:n rikosylikomisario Göran Wennqvist toteaa puolestaan vuosittain tehtävän noin tuhat katoamisilmoitusta (<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/yli-10-haviaa-jaljettomiin-joka-vuosinain-poliisi-etsii-kadonneita/3338842#gs.55ta3d>).

Toinen haaste liittyi nuorten lojaaliuteen toisia nuoria kohtaan. Haastatteluista ilmeni, että nuoret, muita herkemmin, eivät ilmianna viranomaisille ystävänsä sijaintia, vaikka sen tietäisivätkin. Tämä voi koitua vakavaksi ongelmaksi, mikäli kadonnut nuori on vakavassa hengen- ja terveydenvaarassa esimerkiksi kotiin tai hoitokotiin jääneiden lääkkeiden vuoksi. Tämä tukee Kuosman (2011, 16) näkemystä siitä, etteivät läheiset aina kerro alusta lähtien oleellisia tietoja. Varsinkin kaikki mahdollinen rikolliseen toimintaan viittaava tieto salataan poliisilta, vaikka juuri sillä olisi ratkaiseva merkitys valittavan tutkintalinjan valittamisessa. Mielestäni tässä kohtaa puhuttelun tekijällä on ratkaiseva rooli, kuinka hän pysyy saamaan puhutettavan kertomaan kaikki oleellinen tieto. Ensimmäisissä puhutteluissa ei mielestäni koskaan saisi olla kiire, ja jokainen henkilöön liittyvä tieto tulee kirjata huolellisesti ylös. Samaan johtopäätökseen tuli myös Lammi (1994, 26, 29) tutkimuksessaan.

Joskus mitättömältä tuntuva asia voi ratkaista koko tapahtuman. Näin kävi esimerkiksi yhdelle haastateltavalle, joka oli ollut osallisena kadonneen vanhuksen etsinnöissä. Haasta-

teltava muisti edellisenä päivänä töistä kotiin mennessään huomanneensa vanhuksen tulevan hylätystä navetasta ulos. Omaisten puhuttelussa ilmeni, että kateissa oleva vanhus oli koko ikänsä ollut tekemisissä karjan kanssa. Tieto tästä yksityiskohdasta sai haastateltavan päättämään edellisenä iltana nähdyn vanhuksen olevan kyseinen kohdehenkilö. Dementiasta huolimatta vanhus oli löytänyt tiensä hylättyyn navettaan.

Kolmas haaste liittyi etsintätoimien mitoittamiseen. Tällä tarkoitetaan sitä, missä suhteessa etsintöjen toimet ja niiden suuruus on suhteessa hengen- ja terveyden vaaraan missä kadonneen epäillään olevan. Tästä esimerkkinä haastatteluissa mainittiin median käyttö. Valokuvan julkaiseminen esimerkiksi lehdessä on erittäin tehokas keino saada vinkkejä kadonneen sijainnista ja liikkeistä, mutta samalla siinä painavalla kengällä astutaan henkilön yksityisyyden varpaille. Toisaalta jo pelkkä uhkaaminen median käytöllä, voi saada kadonneen henkilön ilmoittautumaan viranomaisille. Tämä on toiminut etenkin nuorten keskuudessa.

Neljäs haaste liittyi virheellisiin ilmoituksiin, joita median käyttö kadonneen etsinnässä voi aiheuttaa. Tapahtuman julkisuus tuo herkästi ilmoituksia ja huhupuheita kadonneesta, mutta läheskään kaikki havainnot eivät aina pohjaa todellisuuteen. Etenkin mitä kauemman aikaa havainnosta on kulunut, tai mitä kauempaa henkilö on kyseisen henkilön nähnyt, sitä vähemmän sillä on uskottavuusarvoa etsinnän suhteen. Toisaalta jokin havaittu tarkka yksityiskohta tai tapahtuma lisää uskottavuutta selvästi. Jokainen vihje kadonneesta henkilöstä pyritään mahdollisuuksien mukaan kuitenkin aina tarkistamaan. Tämä tukee ylikonstaapeli Jari Seppälän (Lantela 2019) kertomaa, että etenkin pitkäaikaisissa katoamisissa huhupuheet alkavat liikkua ja vihjeitä tarkastetaan senkin vuoksi, että aiheettomilta huhuilta saadaan katkaistua siivet.

Viides haaste liittyi viranomaisten väliseen yhteistyöhön. Haastateltavat olivat olleet uransa aikana etsinnöissä, missä oli ilmennyt kadonneen olleen koko etsintöjen ajan turvassa toisen viranomaisen hoidossa, esimerkiksi terveyskeskuksessa, sairaalassa tai mielenterveyshoitopaikassa. Joissain tapauksessa kyseiseen paikkaan oli jopa soitettu etsintöjen aikana, mutta henkilön olinpaikasta ei ollut kerrottu poliisille. Mielestäni kyseisessä tiedonkulussa on ehdottomasti kehittämisen varaa.

5.5 Tiedottaminen kadonneesta henkilöstä

Tässä tutkimuksessa kerätyn aineiston perusteella selvisi, että poliisi kokee tiedotusvälineiden hyödyntämisen tehokkaaksi keinoksi kadonneen henkilön etsinnässä. Poliisin suorittamasta viestinnästä ohjeistetaan *Poliisin sisäisen ja ulkoisen viestinnän käsikirjassa* (Poliisihallitus 2011). Tutkimuksen perusteella tiedottaminen kadonneesta henkilöstä ja esimerkiksi kuvan julkaisemisella mediassa koetaan olevan erittäin suuri hyöty henkilön löytymisen kannalta. Kuvan julkaisua harkitaankin aina huolella. Mikäli henkilön epäillään kuitenkin olevan välittömän hengen- ja terveyden vaarassa, tai tapaukseen epäillään liittyvän rikosta, on kuvan julkaiseminen perusteltua. Tiedottaminen kadonneesta tehdään suunnitellusti, ja katoamiseen liittyviä asioita kerrotaan vain sen verran kuin on tarpeen. Liiallisella asioiden paljastamisella voidaan vahingollisesti vaikuttaa ihmisten omiin havaintoihin ja muistiin, jolloin vinkit voivat olla `saastuneita`.

Tämän tutkimuksen aineiston perusteella kadonneesta henkilöstä ilmoittaminen julkisesti lisää yleisesti havaintojen ja vinkkien määrää, mutta samalla lisääntyy myös edellisessä kappaleessa mainittujen virheellisten ilmoitusten määrä. Tähän voidaan vaikuttaa muun muassa suunnitelmallisella tiedottamisella etsinnän ja tutkinnan kulusta. Esimerkiksi tieto siitä, ettei henkilöä ole löydetty jostain tietyistä paikasta on hyvä tieto ihmisille, että henkilö voikin olla laajemmalla alueella, kuin mitä alkuun oletettiin.

Mikäli henkilö jää kateisiin pidemmäksi aikaa, voi poliisi pyytää yleisöltä vinkkejä kadonneesta henkilöstä myös myöhemmin median välityksellä. Tällä voidaan aktivoida kansalaisia sekä muistuttaa heitä tapauksen suhteen. Toisaalta, mitä pidempi aika katoamisesta sekä mahdollisista havainnoista on, sitä epävarmempia saatavat vinkit voivat olla. Kaikki vinkit tulee kuitenkin tarkistaa, ja jokainen kivi kääntää etsittäessä kadonnutta henkilöä. Tässä yksittäisellä tutkijalla on erittäin iso rooli.

Johtopäätöksistä saadut tiedot osoittavat, että jokainen katoaminen on omanlaisensa tapaus, johon täytyy suhtautua tilanteen vaativalla tavalla. Mielestäni tämän opinnäytetyön tulokset lisäävät ymmärrystä poliisin suorittaman tutkinnallisen kadonneen henkilön etsinnästä, sekä siihen liittyvistä ominaispiirteistä ja haasteista. Opinnäytetyön tuloksia voidaan mielestäni hyödyntää etenkin etsintään liittyvien haasteiden osalta. Varsinkin viranomaisten välisessä tiedonkulussa on parannettavaa. Samoin nuorten lojaalius toisiaan kohtaan on huomionarvoinen asia etsittäessä esimerkiksi koulukotikarkureita. Liitteistä (ks. Liite 2)

löytyvää kuviota on mahdollista hyödyntää poliisin organisaatiossa. Sama kuvio sopii kadonneen henkilön etsintään niin valvonta- ja hälytyssektorille, kuin rikostorjunta- ja tutkintapuolelle.

6 POHDINTA

Tässä opinnäytetyössä on käsitelty kadonneen henkilön etsintää tutkinnan näkökulmasta. Tavoitteena on ollut selvittää tutkinnan suorittaman etsinnän ominaispiirteitä, keinoja ja toimenpiteitä etsinnässä, sekä löytää etsintään liittyviä haasteita. Aineistoa on kerätty alan kirjallisuuden lisäksi kolmesta haastattelusta, jotka on suoritettu Sisä-Suomen poliisilaitoksella. Haastateltavien määrä on verraten suppea, mutta siitä huolimatta haastatteluiden kautta ymmärrys kadonneen henkilön etsinnästä ja laaja-alaisuudesta kasvoi. Muun muassa etsintään liittyvistä haasteista löytyi asioita, mitä alan kirjallisuudesta en ollut löytänyt mainittavan, esimerkiksi viranomaisten välinen tiedonkulku.

Tämä työ on tehty laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen. Ensimmäiset kolme lukua on käsitellyt aiheeseen liittyvää teoriaa. Neljännessä luvussa on analysoitu haastatteluiden kautta kerättyä tietoa. Viidennessä luvussa tehtiin johtopäätöksiä sekä vastattiin opinnäytetyön alussa esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Työ on mielestäni kokonaisuutena arvioiden verraten onnistunut. Kadonneen henkilön etsintä on erittäin laaja käsite, ja siihen liittyy paljon kirjallisuutta, mitä ei tässä työssä ole käsitelty. Työssä olen keskittynyt tutkinnalliseen etsintään, joten esimerkiksi hätäetsintä ja siihen liittyviä oleellisia asioita on jätetty tarkoituksella tutkimuksen ulkopuolelle.

Mielestäni tämän opinnäytetyön prosessi on varsin onnistunut. Luotettavuutta lisäävät erittäin kokeneet haastateltavat, joille jokaiselle on uran aikana sattunut lukuisia kadonneen henkilön etsintöjä. Lisäksi kaikki haastattelutilanteet pyrittiin saamaan mahdollisimman samankaltaisiksi. Myös haastattelukysymykset pyrittiin esittämään aina samalla tavalla. Kaikki haastattelut myös nauhoitettiin ja litteroitiin viimeistään viikon sisällä haastatteluisista. Tämän jälkeen litteroitu aineisto jaettiin teemoihin aineistosta nousseiden teemojen mukaisesti. Suoria lainauksia haastateltavien kertomuksista on esitetty tämän opinnäytetyön neljännessä luvussa. Täytyy kuitenkin muistaa, että esimerkiksi haastatteluiden kautta ilmenneet haasteet ovat poliisimiesten subjektiivisia kokemuksia, ja kyseiset asiat eivät välttämättä ole yleistettävissä koko organisaation osalta. Myöskään tässä opinnäytetyössä esitellyt keinot ja toimenpiteet kadonneen henkilön etsinnässä eivät ole tyhjentävä luettelo, vaan yleisimmät käytetyt menetelmät.

Tähän opinnäytetyöhön on haastateltu kolmea henkilöä. Tämä on verraten vähän, jotta voitaisiin tehdä haastatteluiden perusteella kovin kattava kuvaus tutkinnallisesta etsinnästä

valtakunnallisella, tai edes poliisilaitostasolla. Näin ollen tässä tutkimuksessa ilmenneet seikat eivät kerro koko kuvaa kadonneen henkilön etsinnästä, ja esimerkiksi siihen liittyviä haasteita ja etsintäkeinoja lienee huomattavasti enemmän. Merkittävin rajoite useamman haastateltavan mukaan ottamiselle oli käytössä oleva aika. Samalla tosin aineistoa olisi voinut kertyä enemmän, kuin mikä olisi ollut tarpeellista.

Poliisin suorittamasta tutkinnallisesta kadonneen henkilön etsinnästä voitaisiin saada vielä syvempi ymmärrys, mikäli tutkimuksen tekijä olisi mukana etsinnässä ja kirjaisi ylös havaintojaan. Tällöin olisi mahdollista havaita myös sellaisia haasteita ja etsintäkeinoja, mitä haastateltavat eivät ole kokeneet tai muistaneet haastatteluissa kertoa.

Idea opinnäytetyölle tuli suorittaessani opintoihin kuuluvan työharjoittelun rikostorjunta- ja tutkinta osajaksoa. Samassa tutkintaryhmässä työskennellyt rikosylikonstaapeli kertoi kadonneen henkilön etsintään liittyvistä haasteista ja siitä, kuinka toisinaan kiireen keskellä ei välttämättä muista käyttää kaikkia etsinnän keinoja. Ehdotuksena oli myös tehdä A4 kokoinen muistilista siitä, kuinka kadonnutta henkilöä voitaisiin etsiä. Tämän opinnäytetyön tuloksena syntynyt listaus mahdollisista yleisimmistä toimenpiteistä on esitetty kuviona liitteessä 2. Aloitin tämän opinnäytetyön työstämisen maaliskuussa 2019 keräämällä aineistoa kadonneeseen henkilöön ja siihen liittyvään etsintään liittyen. Haastattelut suoritin kesän 2019 aikana. Kirjoitusprosessi on jatkunut syksyyn 2019 asti.

Tässä työssä on käsitelty kadonneen henkilön etsintää tutkinnan näkökulmasta. Vaikka aihe on tärkeä ja laaja, niin silti siihen liittyvää tutkimusaineistoa ja kirjallisuutta löytyy verraten vähän. Tämän opinnäytetyön haastatteluaineisto on kerätty vain Sisä-Suomen alueella työskenteleviltä poliiseilta. Olisikin mielenkiintoista nähdä tutkimus, missä tutkimuskenttänä olisi koko Suomi, ja haastateltavia jokaiselta 11 poliisilaitokselta. Myös eri vuodenaikojen suhdetta kadonneisiin henkilöihin voisi tutkia. Yksi jatkotutkimuksen aihe voisi olla poliisin ja muiden viranomaisten välinen yhteistyö tutkinnallisessa kadonneen henkilön etsinnässä.

LÄHTEET

KIRJALLISUUS

Alasuutari, Pertti: Laadullinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Vastapaino 1999.

Eskola, Jari – Suoranta, Juha: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino 1998.

Greene, Karen Shalev – Alys, Llian: Missing Persons. A Handbook of research. Routledge, New York 2017.

Helmien, Klaus – Fredman, Markku – Kanerva, Janne – Tolvanen, Matti – Viitanen, Marko: Esitutkinta ja pakkokeinot. Talentum 2012.

Kananen, Jorma: Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä – Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä 2014.

Kauppi, Arto: Potilastiedot ja poliisin tiedonhankinta. Yliopistollinen väitöskirja. Lapin yliopisto. 2007.

Korhonen, Rauno: Poliisin valvontakeinot ja kansalaisten yksityisyyden suoja. Edita Prima Oy, Helsinki 2005.

Koskela, Janne: Käsikirja kadonneen henkilön etsintään MSO-etsintämenetelmällä. Tutkielma. Poliisiammattikorkeakoulu. 2012.

Kuosma, Tapio: Kadonneet, Livres 'Belles-Lettres'. Helsinki 2011.

Lammi, Risto: Kadonneet henkilöt. Poliisiopiston tutkielma. 1994.

Lantela, Meri: Kaikkia tapauksia ei onnistuta selvittämään. Lapin Kansa, A4-A5. 17.6.2019.

Mattila, Juho 9/2018 Kadonneen henkilön etsintä – Alustavasta puhuttelusta tilannekuvan luomiseen. Opinnäytetyö, Polamk. 9/2018.

Muuriaisniemi, Ina: Kadonneet henkilöt. Empiirinen tarkastelu kadonneista henkilöistä sekä kadonneiden henkilöiden etsinnästä ja tutkinnasta Suomen paikallispoliisissa. Pro Gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto. 2017.

Niemelä, Juha: Kadonneen henkilön maastoetsinnän operatiivinen johtaminen. Tutkielma. Poliisiammattikorkeakoulu. 2009.

Pajuoja, Jussi – Salminen, Markku 1996: Kadonneet henkilöt. Helsinki 1996.

Poliisihallitus: Poliisin sisäisen ja ulkoisen viestinnän käsikirja. 2020/2010/4434. 2011.

Rikander, Henri: Poliisin ja vapaaehtoisen pelastuspalvelun yhteistoiminta ja sen kustannukset 2010-2015. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 11/2016.

Ruuska, Kirsti: Oma tupa, oma lupa. Kotirauha ja poliisin toimivalta. Helsinki 2007.

VIRALLISLÄHTEET

Esitutkintalaki (22.7.2011/805)

HE 125/2003 vp Hallituksen esitys Eduskunnalle sähköisen viestinnän tietosuojalaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Hätäkeskustoiminnasta annettu laki (692/2010)

Laki sähköisen viestinnän palveluista (917/2014)

Pakkokeinolaki (22.7.2011/806)

Pelastuslaki (29.4.2011/379)

Poha- ohje POL-2018-49972: Kadonneen henkilön etsintä ja poliisitutkinta.

Poha- määräys 22.11.2017: Ohje kadonneiden henkilöiden etsintään.

Poliisilaki (872/2011)

VERKKOLÄHTEET

Iltalehti 15.1.2019: Poliisi etsii 49-vuotiasta naista Rovaniemellä - oletko nähnyt Tanjaa? Saatavilla osoitteesta: <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/609e2d69-3c5c-48c6-a5e5-124ed3c157b7>. Luettu 30.9.2019.

Iltalehti 6.5.2019: Rovaniemellä kadonnut matkailupomo Tanja Ahven-Posio löytyi kuolleena. Saatavilla osoitteesta: <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/de493456-ba40-4db9-ac20-9b3ed5e0b175>. Luettu 30.9.2019.

Iltalehti 5.7.2018: Suomessa on kateissa noin 350 ihmistä - missä ovat Riina Mäkinen, Irmeli Vuolle ja Ari Sarilammi? Saatavilla osoitteesta:

<https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/201807042201050236>. Luettu 20.3.2019.

Kaleva 6.5.2019: Rovaniemellä tammikuussa kadonnut Tanja Ahven-Posio löytyi Kemi-joesta menehtyneenä. Saatavilla osoitteesta: <https://www.kaleva.fi/uutiset/pohjois-suomi/rovaniemella-tammikuussa-kadonnut-tanja-ahven-posio-loytyi-kemijoesta-menehtyneena/819657/>. Luettu 30.9.2019.

MTV Uutiset 24.1.2019: Kadonneen perheenäidin ei uskota sittenkään olevan Ounasvaaran maastossa – viimeinen havainto naisesta on Rovaniemen keskustasta: "Silloin kaikki oli kunnossa". Saatavilla osoitteesta: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/kadonneen-perheenaidin-ei-uskota-sittenkaan-olevan-ounasvaaran-maastossa-viimeinen-havainto-naisesta-on-rovaniemen-keskustasta-silloin-kaikki-oli-kunnossa/7254158#gs.5ndzhy>. Luettu 30.9.2019.

MTV Uutiset 3.5.2014: Yli 10 häviää jäljettömiin joka vuosi – näin poliisi etsii kadonneita. Saatavilla osoitteesta: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/yli-10-haviaa-jaljettomiin-joka-vuosi-nain-poliisi-etsii-kadonneita/3338842#gs.55ta3d>. Luettu 15.4.2019.

MTV Uutiset 5.2.2019: Rovaniemellä kadonneesta perheenäidistä ei jälkeäkään: Tanja Ahven-Posio on ollut kateissa jo yli kolme viikkoa – "Kaikki on mahdollista". Saatavilla osoitteesta: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/rovaniemella-kadonneesta-perheenaidista-ei-jalkeakaan-tanja-ahven-posio-on-ollut-kateissa-jo-yli-kolme-viikkoa-kaikki-on-mahdollista/7269088#gs.5ndx2u>. Luettu 30.9.2019.

Ulkoministeriön internetsivut: Henkilö kadonnut ulkomailla. Saatavilla osoitteessa: <https://um.fi/henkilo-kadonnut-ulkomailla>. Luettu 14.5.2019.

Vapaaehtoisen pelastuspalvelun internetsivut: Verkosto, joka pelastaa ihmishenkiä. Saatavilla osoitteessa: <https://vapepa.fi/tama-on-vapepa/>. Luettu 11.7.2019.

HAASTATTELUT

Rikoskomisario / Tutkinnanjohtaja, 11.6.2019, Sisä-Suomen poliisilaitos

Rikoskomisario / Tutkinnanjohtaja2, 30.7.2019, Sisä-Suomen poliisilaitos

Rikosylikonstaapeli / Tutkija, 9.8.2019, Sisä-Suomen Poliisilaitos

LIITTEET

LIITE 1. Haastattelurunko

Kysymykset:

1. Mitä keinoja / toimenpiteitä tutkinta käyttää kadonneen henkilön etsinässä?
2. Mitä haasteita tutkintaan liittyy?
3. Milloin siirrytään hätäetsinnästä tutkinnalliseen etsintään, kuka siitä päättää?
4. Milloin tilanteessa käynnistetään esitutkinta?
5. Millaisia katoamisia on ollut omalla työuralla?
6. Mitä syitä on selvinnyt katoamisille?
7. Miten kadonneen henkilön etsintä etenee? Toimenpiteitä?
8. Erilaiset tutkintalinjat?
9. Milloin tutkinta lopetetaan kokonaan?
10. Kuinka etsintää pidetään vireillä? Miten ihmisiä aktivoidaan juttuun liittyen?
11. Milloin asia menee julkisuuteen / pyydetään yleisön apua?
12. Onko tästä yleensä apua?
13. Miten toimitaan virheellisten ilmoitusten / vinkkien kanssa?
14. Mistä saadaan apua kadonneen etsintään? Kuka avun pyytämisestä päättää?
15. Miten toimitaan ulkomailla kadonneiden kohdalla?
16. Miten omaisiin ollaan yhteydessä?
17. Milloin hyödynnetään Vapepaa tai MSO:ta?

LIITE 2. Toimenpiteet kadonneen henkilön etsinnässä

